

НОВА СВѢТЛИНА

ДНИИЗИЗМЪ И СПИРИТИЗИЗМЪ*)

Прѣдговоръ на нѣмското издание

(Прѣводъ отъ руски)

Сега, когато моя отговоръ на г. Хартманъ, слѣдъ четири години трудъ, вършенъ верѣдъ морални и физически страдания, е вече готовъ, азъ мисля, че не е бесполезно да дамъ на читателитѣ нѣколко обяснителни думи за ръководство въ четенето.

Г. Хартманъ, като е писалъ съчинението си „Спиритизмъ“, е измислилъ, за да обясни явленията, една теория, основана единствено върху условното приемане на тѣхната реалностъ, т. е. като ги приема временно че сж такива, както сж изложени въ анализитѣ на спиритизма. Слѣдователно, главната цѣль на моя трудъ не е била да показвамъ и защитавамъ чрѣзъ всички срѣдства реалността на медиумическитѣ факти, но да приложя къмъ тѣхното обяснение една критическа метода, съгласна съ правилата обозначени отъ г. Хартманъ. Тази работа, слѣдователно, се свежда къмъ разрѣшението на едно алгебрическо уравнение, на което неизвѣстнитѣ (иксоветѣ) ще бждатъ съ условна величина.

*) Това е заглавието на многоцѣнното критическо съчинение на руския спиритъ и ученъ А. Аксаковъ, съ което отговаря на нѣмския философъ екептикъ и идеалистъ Хартманъ. Този послѣдния се мъчи да обясни всички медиумически явления съ халюцинацията и извънтѣлесното дѣйствие на нервната сила, но Аксаковъ съ необорими доказателства му посача колко недостатъчни и ненаучни сж подобни обяснения.

Само първата глава, въ която се говори за материализациитѣ, се отличава въ това отношение отъ останалитѣ, защото тука Хартманъ е призналъ реалността на явленията само въ субективна или психическа смисълъ, като халюцинация, а за признаването на тѣхната обективна реалностъ изисква нѣкои експериментални условия, съ които и азъ се помъчихъ да го задоволя.

И тъй, азъ нѣмамъ защо да се занимавамъ съ защитата на фактитѣ, нито прѣдъ спирититѣ, които не се съмнѣватъ въ тѣхъ, нито прѣдъ неспирититѣ, които ги отричатъ *a priori*,—тъй като тука въпроса не е за фактитѣ, а за методитѣ на тѣхното обяснение. Азъ намирамъ за необходимо да разясня тая постановка още отъ начало, за да не би моитѣ критици отъ неспиритическия лагеръ, ако такива се явятъ, да се отдалечатъ отъ правия пътъ, като се нахвърлятъ, както по обикновено, върху невъзможността, чудесността, измамата, самоизмамата и др. т. Колкото се отнася до критиката, която би пожелала да се занимае съ грѣшкитѣ въ приложението метода, тя ще бѣде приета съ удоволствие.

Споредъ казаното до тука, най-близката моя цѣль е била тая, да разгледамъ: дѣйствително ли се исчерпва цѣлата съвокупностъ на медиумическитѣ явления съ тѣзи принципи на тълкуване, които прѣдлага Хартманъ? Дѣйствително ли тѣ сж достатъчни, щото да прѣдставляватъ за всички тѣзи явления тъй нареченото отъ Хартманъ „естественно обяснение“, толковъ престо, колкото и рационално? Или още подобръ: веднѣжъ приети обяснителнитѣ хипотези на Хартмана, нѣма ли вече необходимостъ да прибѣгваме къмъ спиритическата хипотеза?

А хипотезитѣ, които г. Хартманъ прѣдлага, сж много смѣли, много широки, много произволни, на примѣръ:

Нервна сила, производяща вѣнъ отъ човѣческото тѣло механически и пластически дѣйствия.

Халюцинация, подплатена съ същата тая нервна сила и също тъй производяща физически и пластически дѣйствия.

Скрито, безсвѣднато сомнамбулическо състояние, присъщо на нормалното състояние на субекта и способно да почерпва въ умственото съдържание на други човѣкъ, посредствомъ четене мислитѣ, всичкото негово настояще и минало.

И най-сѣтнѣ, това същото съзнание, располагащо, пакъ при нормалното състояние на субекта, съ такава способностъ отъ ясновидение, която го довежда въ сношение съ абсолютното и, слѣдователно, дава му познание на всичко минало и бѣдѣщо.

Прѣбва да се признаемъ, че съ такива можществени фактори, отъ които послѣднитѣ сж положително „сврѣхестественни“, или „метафизически“ (което признава и самъ Хартманъ)—борбата е много трудна. Но трѣбва да отдадемъ справедливостъ и Хартману: той се е трудилъ и самъ да прѣдстави условията и да установи прѣдѣлитѣ, въ които всѣка една отъ тѣзи хипотези е приложима.

И тъй, моята задача се състоише въ това, да разгледамъ—нѣма ли такива явления, които, като приемемъ хипотезитѣ на Хартмана и установенитѣ отъ него самия условия и граници, все—таки не се поддаватъ на обяснение чрезъ тия хипотези?

Доказахъ ли азъ своята теза, като утвърждавамъ, че подобни явления съществуватъ—не мене подобава да рѣша.

Заинтересуванъ въ спиритическото движение отъ 1855 година, азъ не прѣстанахъ да го изучавамъ въ всичкитѣ негови подробности—извъ всички части на свѣта и въ всички литератури. Първомъ азъ приемахъ фактитѣ възь основа свидѣтелстването на другитѣ хора; едвамъ въ 1870 г. ми се удаде да присъствамъ на първъ сеансъ въ единъ частенъ кръжокъ, отъ мене самия устроенъ; азъ никакъ не се

зачудихъ, като видѣхъ, че фактитѣ бѣха дѣйстви-телно такива, каквито ги описваха другитѣ; азъ по-лучихъ дълбоко убѣждение, че въ тия факти, както и въ всичко съществуващо въ природата, ний имаме непоколебима основа, твърда почва да съзидиме нова наука за човѣчеството, която обѣщава, може би, въ далечното бъдеще да разрѣши проблемата на неговото битие. Азъ направихъ всичко зависящо отъ силитѣ ми да разпространя тѣзи факти и да привлѣка къмъ тѣхното изучаване вниманието на свободнитѣ отъ прѣдрасъждѣци мислители.

Но додѣто се извършваше тая вънкашна работа, вътрѣшната си вървеше по своя пѣть. Азъ мисля, че всѣки благоразуменъ наблюдателъ, при първото си запознаване съ тѣзи явления, бива поразенъ отъ два безспорни факта: явния автоматизмъ на спиритическитѣ съобщения и, твърдѣ често, също тѣй явната лъжливостъ на тѣхното съдържание; великитѣ имена, съ които тѣ биватъ твърдѣ често подписвани, сж най-доброто доказателство, че тия съобщения *не сж това*, за каквото тѣ ни се *продаватъ*; също тѣй и въ проститѣ физически явления напълно очевидно е, че тѣ произхождатъ безъ всѣкакво съзнателно участие на медиума (т. е. автоматично) и нищо въ началото не оправдава прѣдположението за влиянието на тѣй наричанитѣ „Духове“. И само по-сѣтнѣ, когато нѣкои явления отъ умственъ порядѣкъ ни заставятъ да признаеме участието на разумна, вънъ отъ медиума нахождѣща се сила, забравяшъ първитѣ впечатления и захванешъ да се отнасяшъ съ по-голѣмо снисхождение къмъ спиритическата хипотеза. Събранитѣ отъ мене материали отъ четене и опити бѣха грамадни; но обяснение за тѣхъ нѣмаше. Напротивъ, заедно съ годинитѣ всички слаби страни на спиритизма ми ставаха по-ясни и нарастваха: тривиалността на съобщенията, бѣдността на тѣхното умствено съдържание (даже когато нѣма явна тривиалностъ), присѣция имъ характеръ

на мистификация и лъжливост, капризността на физическите явления, особено когато работата дойде до положителен опитъ; легковѣрието, увлѣчението и шовинизма на спирититѣ и спиритуалиститѣ, и най-послѣ измамата, която се вмѣта заедно съ тъмнитѣ сеанси и материализациитѣ и въ която ми се удаде да се убѣдя не само по литературенъ начинъ, но и чрѣзъ личнитѣ си опити, въ сношенията ми съ професионалнитѣ медиуми, даже най-извѣстни. Съ една дума, масса съмнѣния, възражения и смущающи обстоятелства отъ всѣкакъвъ видъ само увеличава трудността на въпроса. Подъ минутното впечатление, като се увлича въ нѣкое доказателство, мисълта прѣхвържда отъ една крайностъ въ друга, до найдълбоко съмнѣние и отвращение; като впадашъ въ едностранчиво обсъждане, често забравяшъ всичко, което говори въ полза на прѣдмѣта, и виждашъ само това, което е противъ него. Като се занимавахъ съ тоя въпросъ, азъ твърдѣ често си вспомянѣхъ за голѣмитѣ илюзии, които е прѣживѣло човѣчеството въ тѣчение на умственната си еволюция: като наченвахъ съ неподвижността на земята и движението на слънцето и свършвахъ съ цѣлата върволица илюзии въ областта на отвлѣченитѣ и положителни науки, азъ питахъ себе си, не е ли сѣдено на спиритизма да бѣде послѣдната отъ тия илюзии? Като се поддавахъ на отласкателнитѣ впечатления, лесно можахъ да падна духомъ, ако нѣмаше въ мене, отъ друга страна, по-силни доводи — цѣла една върволица безспорни факти, които имаха за отстояване на своето съществуване — всемогущия защитникъ: самата природа.

Въ тоя грамаденъ материалъ отъ факти, наблюдения и мисли азъ отколѣ искахъ да се ориентирамъ. За това азъ съмъ дълбоко благодаренъ на г. Хартмана за неговото критическо съчинение по спиритизма. То ме накара да се залуя на работа и въ същото врѣме значително ми помогна, като ми стана

тая рамка, тъзи канава, споредъ която азъ лесно можяхъ да се ориентирамъ въ този хаосъ. Азъ токозъ съ по-голѣма охота се залувихъ за това, че орждията, *сздадени* отъ Хартманъ за нападение, бѣха много могъщи, даже *всемогъщи* — той самъ говори, че подъ ударитѣ на тия оржия никаква спиритическа теория нѣма да устои. Английския неговъ прѣводачъ, напълно компетентенъ по тая работа сѣдия, признава и той отъ своя страна, че това съчинение е най-жестокия ударъ, какъвто нѣкога се е нанисалъ на спиритизма. И като че ли нарочно, съчинението на г. Хартмана се появи въ такова врѣме, когато моето отрицателно, скептическо настроение взимаше връхъ. И ако азъ, подиръ грижлива критика на всички фактове, бихъ намѣрилъ, че неговитѣ хипотези обниматъ цѣлата областъ медиумически явления, като имъ дава едно престо и коренно обяснение, то азъ безъ всѣкакво колебание щѣхъ да отстъпа напълно отъ спиритическата хипотеза: истината надвива.

Да се ориентирамъ обаче въ тоя лабиринтъ отъ факти, азъ мога само чрѣзъ помощта на *систематически указателъ*, който се съставѣше отъ мене съразмѣрно съ четенето и заниманията ми; като групиrowаме фактитѣ подъ различни рубрики, родове и видове, споредъ тѣхното съдържание и условията на происхождението имъ, ний дохождаме (чрѣзъ исключение или градация) отъ проститѣ факти къмъ по-сложнитѣ, които изискватъ друга хипотеза. Спиритическитѣ съчинения и особено журналитѣ съвсѣмъ нѣматъ систематически указатели. Тѣй напримѣръ, неотколѣ издадения отъ г. Блякбъорна указателъ за всичкитѣ годишнини на „Спиритуалистъ“ не прѣдставлява никакво помагало за критическа проука. Моя трудъ е първъ опитъ въ туй отношение и азъ се надѣвамъ, че той ще послужи поне като ръководство за съставяне на систематически указатели по медиумически-тѣ явления — указатели необходими за установление и провѣрка на нѣкой критически методъ, който се

прилага за разборъ и обяснение на тѣзи факти.

Групирането на явленията и установяването на тѣхната градация—ето този вѣренъ методъ, който е довелъ до толкова велики резултати въ изучаването явленията на видимия миръ и който ще доведе до сѣщо велики резултати, когато бѣде приложенъ и къмъ изучаването явленията отъ невидимия (психически) миръ.

За по-разумно и по-търпимо отношение къмъ спиритизма е побържало много това обстоятелство, че цѣлата *свзкупностъ* на неговитѣ явления, когато нахлу въ Европа, въ най-елементарната негова форма—масодвижението, била приписана незабавно като исцѣло проявление на „Духоветѣ“. Тази погрѣшка, впрочемъ, била съвършено естествена и, слѣдователно, извинителна прѣдъ видъ на постоянно увеличаващитѣ се факти, толкова нови, колкото и непостижими, които смущавали свидѣтелитѣ, оставени на своитѣ собствени сили. Противницитѣ пъкъ, отъ своя страна, впадали въ друга крайностъ — за никакви „Духове“ не искали да слушатъ и отричали всичко. Обаче истината, както и всекога, се оказва по срѣдата.

Зарадъ мене свѣтлината блѣсна едвамъ тогава, когато моя указателъ ми откри рубриката на *анимизма*, когато внимателното и критическото изучаване на фактитѣ ме застави да призная, че *всички медиумически явления, колкото се отнася до тѣхния типъ*, могатъ да бѣдатъ произведени отъ безсъзнателното дѣйствие на живъ чловѣкъ, и това не въ качество на хипотеза, като произволно прѣдположение, но вслѣдствие неоспоримото свидѣтелстване на самитѣ факти, че слѣдователно, нашата психическа безсъзнателна дѣятелностъ не се ограничава съ повърхността на нашето тѣло и съ дѣйствия отъ изключително психически характеръ; но че тя може да прѣстѣпи границитѣ на тѣлото ни и да се проявява не само въ физически, но даже и пластически дѣйствия; че, слѣ-

дователно, тая дѣятелностъ се проявява не само вътрѣ, но и вънъ отъ нашето тѣло. Тази послѣдната прѣдсавлява съвършено ново поприще за изслѣдвания, пълно съ чудесни фактове, обикновенно считани за свръхестественни; ето тая именно областъ, толковъ обширна, може би даже по-обширна, отколкото спиритизма, за да може категорически, съ едно название, да я отличимъ отъ тоя послѣдния, азъ кръстихъ съ името *анимизмъ*.

Твърдѣ много важно е да се признае и изучи съществуването и дѣятелността на това *безсъзнателно* въ нашата природа — въ неговитѣ толковъ разнообразни и необикновенни проявления, каквито виждаме въ анимизма. Само на тая основа може да се оправдаятъ, въ извѣстни прѣдѣли, претенциитѣ на спиритизма, защото, ако нѣщо прѣживява тѣлото и въчно остава, то е именно туй за насъ безсъзнателно — това вътрѣшно съзнание, което ний не познаваме, но което образува първоначалното ядро на всѣка индивидуалностъ.

По такъвъ начинъ за разбирането на медиумическитѣ явления ни се прѣдставятъ не една, а три хипотези, отъ които всѣка една има право на съществуване и на признание за извѣстенъ редъ отдѣлни факти, и, слѣдователно, ний можемъ да подведемъ всички медиумически явления подъ три голѣми категории, които ний ще обозначимъ за формално удобство съ слѣднитѣ условни названия:

1). *Персонизмъ*. Съ тая дума азъ обозначавамъ психическитѣ безсъзнателни явления, които иматъ мѣсто *вътрѣ въ прѣдѣлитѣ на тѣлесната сфера на медиума* и на които отличителната черта въ по-големата частъ се състои въ персонификацията, т. е. въ приемането не само името, но често и характера на личностъ (*персона*) чужда на медиума. Такъвъ съ елементарнитѣ явления на медиумизма: разговори посредствомъ массата, писане или безсъзнателни думи въ време на трансъ. Ний тука имаме първото и най-

просто проявление на раздвояването съзнанието—тази основна медиумическа черта. Явленията, които принадлъжатъ на тая рубрика, ни разкриватъ великия фактъ за двойственността на психическото същество—нетождествеността на нашето индивидуално, вътрѣшно, безсъзнателно азъ съ нашето лично, вън-
кашно, съзнателно азъ; тѣ ни доказватъ, че всецѣлостта на нашето психическо същество—неговия центръ на тяготение—не се нахожда въ нашето лично азъ; че това послѣдното е само *феноменалното* проявление на индивидуалното (*нуменалното*) азъ; че, слѣдователно, елементитѣ на тая феноменалност (по необходимостъ лични) могатъ да иматъ множественъ характеръ—нормаленъ, ненормаленъ, фиктивенъ—споредъ условията на организма (естественъ сънъ, сомнамбулизмъ, медиумизмъ). Тази рубрика оправдава теорията за „безсъзнателната церебрация“ на Карпентера, „безсъзнателний или скритий сомнамбулизмъ“ на Хартмана, „психический автоматизмъ“ на Майерса, Жане и други. Етимологическото значение на думата *persona* като никое друго подхожда за разбирането на приетото отъ мене название *персонизмъ*. Латинското слово *persona* се употрѣбявало въ старо врѣме за наименоване маската, която актьоритѣ тургали на лицето си, като играяли различни роли въ комедията, а сѣтнѣ захванали да наричатъ съ това име и самия актьоръ.

2). *Анимизмъ*. Съ тая дума азъ обозначавамъ безсъзнателнитѣ психически явления, които иматъ мѣсто *възгъ отъ прѣдѣлитѣ на тѣлесната сфера на медиума* (умственното общение между хората—*телепатия*, движение на прѣдмѣтитѣ безъ прикосновение—*телекинетия*, появлянето на прижизненни призраци—*телефания*, пластическо дѣйствие на разстояние—*телесоматия*, материализация). Ний имаме тука върховното явление на психическото раздвоение; психическитѣ елементи прѣминаватъ прѣдѣлитѣ на тѣлото и се проявяватъ на разстояние посрѣдствомъ дѣйствиия не само психически, но и физически и даже пласти-

чески, до пълна обективация или екстернализация— като доказва чръвъ това, че психическия елементъ може да бжде не само просто явление на съзнанието, но и центъръ на субстанциална (въщественна) сила, мисляща и организирующа, която може, споредъ това, врѣменно да образува подобие на органъ, видимъ или невидимъ за нашитѣ очи и производящъ физически дѣйствия. Значението на думата душа (anima) въ обикновенно разбираната смисълъ въ спиритизма, много добръ подхожда за приетото отъ мене название *анимизмъ*. По спиритическото разбиране, душата не е индивидуалното *азъ* (принадлѣжаще на духа), но обвивката, флуидическото, астралното тѣло на това *азъ*. Слѣдователно, въ анимическитѣ явления ний ще имаме проявлението на душата като конкретна субстанция (въщество), чръвъ което и ще се поясни, че тѣзи проявления могатъ да взематъ характеръ физически, или пластически, споредъ степента на дезагрегацията на флуидическото тѣло, или „метаорганизма“ по изражението на Гелленбаха. А като личността е прѣжъ резултатъ на нашия земенъ организмъ, то отъ това естествено слѣдва, че анимическитѣ елементи (принадлѣжащи на душевния организмъ) сж сжщо и носители на личността.

3). *Спиритизмъ*. Подъ това име се обозначаватъ тѣвъ сжщи по външния изгледъ явления на персонизма и анимизма, когато дѣйствующата имъ причина се намира не само вънъ отъ медиума, но и вънъ отъ нашата сфера на битие: ний имаме тука земното проявление на индивидуалното *азъ*, посредствомъ тѣзи елементи на личността, които са имали сила да се удържатъ около индивидуалния центръ подиръ раздѣлението на тѣлото и които могатъ да се проявяватъ чръвъ медиумизма, т. е. чръвъ асосиацията (сдружаването) съ еднороднитѣ психически елементи на едно живущо врѣхъ земята сжщество. Отъ което излиза, че спиритическитѣ явления по своитѣ външнѣ форми сж съвършено сходни съ явленията

на персонизма и анимизма и се отличаватъ отъ тѣхъ само по умственното съдържание, което свидѣтельствува за чужда, самостоятелна личностъ.

Веднѣжъ фактитѣ на тая послѣдняя рубрика признати, явно е, че хипотезата, която проистича отъ тѣхъ, може еднакво да се прилага и къмъ фактитѣ на двѣтъ първи рубрики, тъй като тя е по-нататъшното развитие на двѣтъ прѣдшествующи хипотези. Затруднението е въ това, че твърдѣ често и тритѣ хипотези могатъ да иматъ мѣсто при обяснението на единъ и същъ фактъ: тъй напр., нѣкое просто явление на персонизма може да бѣде и анимически и спиритически фактъ. Въпроса, слѣдователно, се състои въ това, да се рѣши, на коя отъ тритѣ хипотези трѣбва да се установимъ, и да не мислимъ, че коя—да—е една отъ тѣхъ е достатъчна за обяснение на всички факти. Критиката изисква да не се ходи по-далечъ отъ тая хипотеза, която удовлетворително обяснява дадения случай.

И тъй, *голѣмата погрѣшка на спиритиститѣ* се състои въ това, че всички явления, извѣстни подъ това общо название, тѣ ги приписватъ на „Духоветѣ“. Самото име спиритизмъ забърква понятията. То трѣбва да бѣде замѣнено съ друго, по-общо, несдържащо въ себе си никаква хипотеза, никакво учение, като, напримѣръ, названието *медиумизмъ*, което отдавна сме въвели въ Руссия.

Всѣка нова истина въ науката за природата има свой ходъ — бавенъ, постепенъ, но неудържимъ. Трѣбваше столѣтие за да се признаятъ фактитѣ на животния магнетизмъ, макаръ тѣхното изучаване и опитване е много по-лесно, отколкото медиумическиятъ. Слѣдъ не малко прѣврати, тѣ най-послѣ пробиха гордитѣ оплоти на научния „*ignorabimus*“ („не искаме да знайме“) — науката бѣ принудена да имъ отвори вратата и, най-сѣтнѣ, да усинови своя отъ единъ вѣкъ законенъ синъ, като го прѣкрѣсти съ името хипнотизмъ. Наистина, че до сега

тя прѣимущественно се придържа о неговитѣ елементарни форми на физиологическа почва. По *устното* *внушение* ще доведе по фаталенъ начинъ къмъ *умственното* *внушение* и вече се чуватъ гласове, които го признаватъ. Ето първата крачка къмъ допущането на свръхчувственното. Това естествено и неизбежно ще доведе до признаването цѣлата обширна област *телепатически явления* и вече група отъ неморими и неустрашими учени започена да ги изучава въ *широки* *размѣри*—призна ги и приведе ги въ система. Тѣзи факти иматъ прѣголъмо значение за обяснението и признаването на останалитѣ факти—*анимически* и *спиритически*. Още крачка, и ний ще дойдемъ до *фактитѣ* на *ясновидението*, които вече хлопатъ на вратата на свѣтилището.

Хипнотизма—ето тоя клинъ, който ще пробие стѣната на научния материализмъ и ще даде да проникне тамъ свръхчувствения или метафическия елементъ. Той вече създаде *експерименталната психология*, която по фаталенъ начинъ ще включи въ себе си *фактитѣ* на *анимизма* и *спиритизма*, а тѣзи, на свой редъ, ще създадатъ *експерименталната метафизика*, както това е прѣдсказалъ Шопенхауеръ.

Въ настояще врѣме подъ свѣтлината на хипнотическитѣ опити понятието за *личността* е подвѣргнато на пълно прѣвращение. Това вече не е единица съзнателна, недѣлима, нерушима, както старата школа утвърждаваше; но „психо—физиологическа координация“, сплочение, синтезъ, асосиация отъ явления на съзнанието, *вкратцѣ агрегатъ отъ психически елементи*; слѣдователно, частъ отъ тѣзи елементи могатъ при нѣкои условия да се подвѣргнатъ на диссосиация, дезагрегация, отдѣляване отъ центра, и въ такава мѣра, че тия елементи могатъ временно да взематъ характеръ на отдѣлна личностъ. Ето на първо врѣме подходяще обяснение за измѣнението и раздвоенieto на личността, които наблюдаваме въ хипнотизма и сомнамбулизма. Въ това обяснение ний

имаме вече зародишъ на подходяща хипотеза за медиумическитѣ явления; и, дѣйствително, вече захващатъ да ги прилагатъ къмъ тѣзи елементарни явления, които на г. г. ученитѣ стана угодно да признаватъ подъ името „психический автоматизмъ“ (Маѣерсъ, Рише, Жане).

Ако науката не бѣше прѣнебрѣгнала още въ самото начало фактитѣ на животния магнетизмъ, нейнитѣ наблюдения надъ понятието за личността щѣха да направятъ до сега грамадни крачки напредъ и да станатъ сега принадлежностъ на общото знание; тогава и массата щѣше другояче да се отнесе къмъ спиритизма и науката не щѣше да се забави да види въ неговитѣ висши проявления ново развитие на психическата дезагрегация; тази сжщата хипотеза, съ нѣкой развития, би могла да се приложи и къмъ всички други видове на медиумическитѣ явления; тѣй, въ виспитѣ явления отъ физически порядъкъ (движение на прѣдмѣтитѣ безъ прикосновение и пр.), тя би могла да види явление на дезагрегация, което прѣминава прѣдѣлитѣ на човѣческото тѣло, придружено съ физически дѣйствия, а въ фактитѣ отъ материализация—явление на дезагрегация, придружено съ дѣйствия пластически.

„Медиумъ“, споредъ тая терминология, ще бжде такъвъ субектъ, у когото състоянието на психическата дезагрегация настѣпва лесно, у когото, да употребя изражението на г. Жане, „силата на психическия синтезъ е ослабена и позволява да се извършватъ по мимо личното съзнание по-голѣмо или по-малко число психически явления“.

Както въ наше време хипнотизма служи за орждие, посредствомъ което нѣкои явления отъ психически автоматизмъ (диссоциация на съзнателнитѣ дѣйствия или умственна дезагрегация) могатъ произволно да бждатъ прѣдизвикани и подложени на експериметиране—сжщо тѣй — позволявамъ си да утвърждавамъ—хипнотизма ще стане скоро орждие,

посрѣдствомъ което почти всички явления на *анимизма* ще могатъ да бждатъ подвѣргнати на положително експериментирание, послушно на човѣческата воля; внушението ще бжде това оръдие, при помощта на което психическата дезагрегация ще прѣминава прѣдѣлитѣ на тѣлото и ще прѣдизвиква физически дѣйствия на разстояние по волята на внушителя*). Това ще бжде първата крачка къмъ получаване пластически дѣйствия по воля и явлението, извѣстно въ наше време подъ името „материализация“ ще получи своето научно прѣкрѣстване. Всичко туй взето наедно необходимо води къмъ измѣненіето на психическитѣ учения съгласно монистическата гледна точка, споредъ която всѣки психически елементъ е носителъ не само на форма съзнание, но сжщо и на организирующа сила**).

Като расчленява личността, психическата експериментация ще се натъкне, най-сѣтнѣ, на *индивидуалността*—това трансцендентално върно отъ недиссоциируеми (неразглобяющи, неразединяющи се) сили, около което се групиратъ разнообразнитѣ и диссоциируеми елементи на *личността*. Тогава спиритизма ще заяви своитѣ права. Той единъ може да докаже сжществуването и метафизическата нерушимостъ на индивидуума. И ще дойде врѣме, когато на върха на грамадната пирамида, въздигната отъ науката изъ безбройнитѣ материали, събрани въ областта на фактитѣ, толковъ положителни, жолкото и трансцендентални, ще пламнатъ запаленитѣ отъ ржцѣтѣ на самата наука свѣщенни пламъци на безсмъртието.

*) Азъ пояснявамъ мисълта си: Медиума за физически явления или материализация трѣбва да бжде захипнотизиранъ; *следъ това* ржцѣтѣ му трѣбва да бждатъ врзани; тогава ще му се заповѣда да помѣсти пѣкоя вѣщъ на разстояние достъпно за ржцѣтѣ му, ако тѣзи биха били свободни, и невидимия неговъ органъ, като се подчинява на заповѣдта, ще я помѣсти. (Заб. отъ автора).

**) Carl du Prel. Die monistische Seelenlehre.—Автора на това забѣлжително съчинение, основано върху психологията на Бенеке, дохожда до заключение: „Психическитѣ сили сж реални субстанции. Душата на човѣка е организъмъ, състоящъ се отъ тѣзи психически субстанции, сжщо тѣй вѣчни и нерушими, както и материалнитѣ“.

Послѣдняя дума: на край живота*) азъ понѣкога си задавамъ въпросъ: добръ ли направихъ, че изгубихъ толкова врѣме, трудъ и срѣдства за изучаване и пропагандиране явленията отъ тая областъ? Не вървѣхъ ли азъ по лъжливъ пѣтъ, не прѣслѣдвахъ ли илюзия? Не изгубихъ ли напраздно цѣль животъ—тъй като нищо, по свѣтската присѣда, не оправда, не възнагради моитѣ трудове?... Но постоянно намирамъ азъ все сѣщия отговоръ: за земния животъ на чловѣка не може да бѣде цѣль по-висока, отколкото да трѣсишъ и да намирашъ доказателства за трансценденталната природа на чловѣческото сѣщество,—неговото призвание къмъ сѣдба много по-висока, отколкото феноменалното му битие. За това и азъ немога да съжалявамъ, че посвѣтихъ цѣлия си животъ въ прѣслѣждане тая цѣль, макаръ и чрѣвъ непопулярни, илюзорни (отъ гледна точка на „правовѣрната“ наука) пѣтища, но които—азъ зная—сѣ много по-непогрѣшни, отколкото тая наука. И ако на мене се е удало да приложѣ поне единъ каменъ къмъ съвиждането тоя храмъ на *Духа*, що чловѣчеството, послушно на вътрѣшния си гласъ, въздига прѣвъ течение на вѣковетѣ, то това ще бѣде за мене единствено желанната, най-висша награда.

С.-Петербургъ 1890 г.

А. Аксаковъ.

По поводъ на руското издание, автора казва между другото:

Спиритизма, въ очитѣ на Гартмана, „застрашава да стане общественно бѣдствие“. И това „бѣдствие“, въпрѣки всичкитѣ старания на просвѣтителитѣ, все продължава да расте. Въпроса за *психизма* сега, дѣйствително, е на пръвъ редъ: за двацѣтъ години, що се истѣкнаха отъ врѣмето на първата моя издадена книжка по тази частъ—„Спиритизмъ и Наука“—колко велики сѣ неговитѣ успѣхи, въпрѣки всички прѣгради! Утѣшително е, като зарѣзвамъ бой-

*) Аксаковъ е вече старецъ съ поврѣдени очи (Бѣл. прѣводача).

ното поле, да видя, че труда ми не е пропадналъ напраздно, не е билъ изгубенъ по обработка на бесплодна, пуста почва! Основасе Лондонското общество за психически изслѣдвания, което се прѣнесе и въ Америка; даже тая година въ Чикаго ще засѣдава международенъ психически конгрессъ; въ Франция възникнаха „Les Annales des sciences psychiques“ подъ близкото ръководство на професоръ Рипе; въ Германия прогърмѣ като метеоръ мощния гласъ на Цолнера; него подхванаха Гелленбахъ и Дю-Прелъ, и дѣлото толковъ много отиде напредъ, че сега, по авторитетното свидѣтелство на Вундта „наклонността къмъ оккультизма, като се явява отличителната съставна частъ на духовнитѣ течения въ наше врѣме, обхващала е, по понятни причини, даже и нѣкои философи и психолози“... „нѣмскитѣ философски журналы не искатъ вече да се отклоняватъ отъ примѣра, щоимъ даватъ задграничнитѣ подобни образцови органи (като „Revue Philosophique“ и др.) и постепенно заедно съ хипнотизма въвеждатъ въ мода и спиритизма“. („Вундтъ. Хипнотизмъ и внушение“). Разшава се неотколѣ и Италия и даже въ Руссия възникна Общество за Експериментална Психология.

И нищо нѣма да спре „тържествуващото шествие на дракона на позора и безсмислицата“, както писахъ прѣди седемнадесетъ години, защото не може да се спира това, което се корени въ самата природа на нѣщата; свръхчувственното е такава сжщо частъ отъ природата, каквато е и цѣлий чувственъ миръ; само пристѣпъ до него не намирали до настояще врѣме, липсвалъ е експерименталния методъ; но сега тоя методъ е намѣренъ—въ хипнотизма, отъ една страна, въ медиумизма—отъ друга.

Азъ поискахъ да провѣря още единъжъ своитѣ впечатления по физическитѣ медиумически явления; азъ се отправихъ въ Италия, гдѣто има единъ много добъръ медиумъ (Евзаниа Паладино); устройхъ кръжокъ, въ който взеха участие хора, които сж видѣ-

ли нищо по тази частъ, и хора, които нищо не сж видѣли. И въ резултатъ се получи нашия милански отчетъ, който сега обикаля свѣта на шестъ езика*): това ще бжде моята лепта въ прѣдстоящия международенъ психически конгрессъ.

По мнѣнието на този сжщия Вундтъ „всичко това е праздна приказка“. Но какъ така, въ какво е „праздната приказка“? Ний видѣхме въ Миланъ, при пълно освѣтление, какъ единъ столъ се приближи къмъ нашата маса, самъ по себе си, на нѣколко фута; поставихме го на мѣстото му и той пакъ се приближи. Дѣ е тука „праздната приказка“? Въ това ли, че ний видѣхме и знайме туй, което Вундтъ не е видѣлъ и не знае? Фактъ ли е това движение на стола, или не? Ето дѣ е въпроса. Трѣбва ли да се обясни или не?

Ако даже това е фактъ, отговаря ни Вундъ, то въ всѣки случай — малъкъ фактъ „изъ малъкъ миръ — миръ на плашаци и тракаци духове, на вѣщици и магнетически медиуми, въ който всичко, що се извършва въ тоя голѣмъ, величественъ миръ (на Коперника, Галилея и др.), е поставено съ главата на долу! Неизмѣннитѣ до сега закони ставатъ негодни за крайно сложнитѣ, въ по-голѣмата частъ истерични особи.“

„Ин-те-ресно!“ — ми се припомня обичния въскликъ на Д. И. Менделѣва прѣзъ врѣме на нашата прѣсловута университетска комиссия, когато му се расправѣше за нѣкоя медиумическа чудесностъ. Твърдѣ интересно! Значи, имало въ природата малъкъ и великъ миръ, малки и велики явления, и тѣзи малки могатъ да обърнатъ съ главата на долу всички закони на великитѣ явления! Какво ненаучно, гнило възражение трѣбва да слушаеме отъ такъвъ забѣлѣжителенъ ученъ чловѣкъ, като Вундта! Да би стоѣлъ

*) Гл. „Нова Свѣтлина“ год. III кн. I, II, III „Опититѣ съ Евзашия Паладино“.

на туй, че „всичко това е праздна приказка“ — и той би билъ правъ по своему; а то „да допустнемъ — говори той — че дойдемъ да признаеме магическото дѣйствиe на разстояние“. . . . И „всичко дохажда въ колебание — и тѣготението, и дѣйствието на свѣтлината, и законитѣ на нашата психофизическа организация“ Кой сега впада въ несъмнѣна „праздна приказка“?

Такъвѣ разсѣждения за насъ сега сж просто смѣшни — толковъ по-смѣшни, колкото сж по-високи олимпийскитѣ височини, отъ дѣто се чуватъ.

Единъ другъ извѣстенъ ученъ (Elliot Coues) отговаря по-умно: „Ако прѣдъ васъ е фактъ — говори той — дѣто каква-да е частица материя, макаръ не по-голъма отъ игленна топка, захваща да се движи по какъвъ-да е способъ, отъ който се вижда, че тука силата не е послушна на притѣгателната сила, то вий минавате вече рубикона между материята и духа, между това, което е подвластно на тѣготението, и това, което е подвластно на живота.“

Прѣдъ насъ стоятъ два „манички“, „глупавички“*) факта: плодъ, който пада отъ дървото прѣдъ носа на Нютона, и, слѣдъ двѣсти години, този пакъ плодъ, който се подима сега въ въздуха на медиумически сеансъ...

Първото намѣри своя Нютонъ — ще се намѣри и за второто....

Ний знаеме сега, че мизонизма (прѣслѣждане всѣко ново вѣщо) е болѣсть, дадена въ удѣлъ на човѣчеството. Отъ незапомнени врѣмена то страдае отъ нея; всѣкога сж били и ще бждатъ задържани отъ тоя недѣгъ човѣческитѣ звания....

Да живѣеше Вундтъ прѣди триста години, съ какво джлбоко убѣждение въ правотата на своето би прѣсѣдилъ Евзация Паладино на изгаряне върху стива дърва, като несъмнѣна „вѣщица“, която отби-

*) „Absurde“ по изражението на Рихе за повдигането на стола. Неразумний миръ на истеричнитѣ медиуми, по изражението на Вундта.

ва хората отъ правия пътъ и имъ помрачава здравия разсъдъкъ! Сега „вѣщици“ не горятъ, но горятъ книги. Неотколѣ още, въ 1861 г., въ Барцелона, по приказанието на папата, бѣ извършено ауто-да фе— всенародно, на открито мѣсто, бѣха изгорени върху стива дърва триста тома спиритически книги! Какъ охотно би подложили крадишкомъ по едно дръвце и много отъ нашитѣ днешни „просвѣтители“!

Да живѣеше Вундтъ прѣди двѣстѣ години, когато италиянскитѣ учени не искаха и да погледнатъ въ галилеевския телескопъ, то въ тѣхното число, заедно съ съотечественника си, Мартинъ Корки, щѣше да бѣде и Вундтъ; щѣше да запрѣти да гледатъ и другитѣ....

Да живѣеше Вундтъ прѣди сто години, когато научния миръ се смѣеше надъ „жабния танцмейстеръ“ (Галвани), то и Вундтъ щѣше да се смѣе заедно съ другитѣ, отговарящъ самодолно, както отговаря и сега: „азъ не вѣрвамъ въ дяволщини и не експериментирамъ надъ тѣхъ!“*)

Но Галвани се утѣшавалъ, като казвалъ: „при все това, не по-малко зная, че открихъ една отъ най-великитѣ природни сили.“

Съ тия думи можемъ да се утѣшимъ и ний.

С.-Петербургъ 1893 г.

А. Аксаковъ.

*) Ето точнитѣ думи на Вундта: „Който вѣрва въ дяволщини—той и експериментира надъ тѣхъ, а който не вѣрва въ тѣхъ, обикновено и не прави никакви опити“. Какъ да се не смѣеме надъ това грубо-невѣжествено разсъждение! Като наченемъ съ Гера и Крукса и свършилъ съ Ломброзо и Скьяпарелли, нима тѣзи прочути учени сж вѣрвали въ дяволщини, или иначе казано спиритизмъ, когато сж пристѣпили къмъ наблюдението на тѣзи явления? Тѣ бѣха съвършено скептици, а Ломброзо още до неотколѣ печатно ни наричаше дураци. По разликата между тѣхъ и Вундтъ е тая, че послѣдния не иска нито да погледне въ телескопа, а първитѣ не се отказаха да погледнатъ и, като погледнаха, видѣха въ него единъ миръ, не само не „маничекъ“, но даже много голѣмъ, даже по-голѣмъ отъ Галилеевскій и разбира се, закономѣренъ. (Ще потрѣбватъ нови вѣкове, нови усилия отъ науката и човѣчеството, щото да вникнимъ въ неговитѣ задачи и да изучимъ неговитѣ закони! (заб. отъ Авторъ).

Нѣколко психически сеанси изпълнени въ присѣдствието на Г-на Карлъ Рише, докторъ въ Парижския факултетъ и директора на сп. „Revue Scientifique“. Описани отъ Г-да Ж. Хофманъ, ориенталистъ и философъ, и М. Пацини.

(Изъ „Revue Spirite“).

Въ *Orazio Flasco de Venoza* се яви една статия съ заглавие: „отъ Неаполъ до Римъ“ въ която се опрѣдѣляватъ важнитѣ точки на нѣкои психически явления придобити отъ добрия и учения нашъ приятель Д-ръ Николо Сантанжело.

Явленията се произвеждатъ у Г-нъ Алежияни въ Римъ; личността, която описва тѣзи явления се усѣща буквално изуменъ. Това негово изумление писано бѣше да намѣри въ учения свѣтъ едно ехо толкосъ по могъществено, колкото повече се обрѣщаше внимание върху автора на статията написана отъ единъ ученъ и твърдѣ трудолюбивъ физиологъ, прѣдаденъ въ безшумната борба на мисълта, похваленъ авторъ на съчиненията: „Тѣло и душа“, „Пикманъ“, „Модерната психофизика“ и много още съчинения не по-малко важни.

Г-нъ Докторъ К. Рише изъ Парижъ, слѣдъ като прочете статията: Отъ Неаполъ до Римъ, пиши на Докторъ Сантанжело:

Милый ми Колега,

Както Ви съобщихъ азъ имамъ намѣрение да дойда въ Римъ, около 25-й Мартъ, нъ кажете ми, ще мога ли въ това врѣме прѣди конгреса или слѣдъ конгресса¹⁾ да присѣдствувамъ на единъ сеансъ, разумява се съ Г-нъ М. Р... въ строго интимно събрание, защото, щомъ като има повече отъ шестъ или седемъ лица въ тѣзи сеанси, опититѣ не могатъ да сполучатъ.

К. Рише.

¹⁾ Медициниски международенъ конгрессъ.

Порфесоръ Ломброзо тъй сжщо пиши на Докторъ Сантанжело:

Многоуважаемый Господине!

Много съмъ доволенъ отъ всичко това, което ми съобщавате. Азъ ще бжда въ Римъ на 24-й или на 26-й Мартъ и ще се считамъ щастливъ ако ми помогнете да изслѣдвамъ още нѣкои нови спиритически явления.

Кой знае? Може би, чрѣзъ непосредствени опити да сполучимъ да убѣдимъ и прѣобърнемъ на спирити нѣкои важни още личности.

Приемете моитѣ искренни поздравления. Вашъ С. Ломброзо.

Нашия приятель Сантанжело, вдхнатъ отъ едно похвално научно чувство, като ни събщи горѣизложенитѣ двѣ писма, настояваше, щото *Международната Академия въ Римъ за психологически изслѣдвания* да остави на разположение на двама способни физиолози медиумитѣ, съ които се ползуваше Академията въ изпълнението на своитѣ психически опити.

М. Р..., за който се говори въ писмото на Докторъ Рише, го попитахме да ли желае да вземе участие въ опититѣ, нъ той отговори, че по разни важни причини, бѣше принуденъ да се откаже отъ всѣкакво практикуване на своето медиумство. Тогава ние прибѣгнахме до Г-да С., С. Ф., и Д. Ж...; Г-нъ Алежияни и Г-нъ Пармияни, инженери, насърчиха нашитѣ медиуми и имъ се молиха да се рѣшатъ въ името на науката и истината да служатъ за въ полза на Академията и испитатъ желанията на професоритѣ.

Тѣ се съгласиха и ние сърдечно благодаримъ за тѣхното любезно съгласие и готовность.

Нѣколко сеанса се дръжеха нарочно за да се състави една срѣда отъ едно сходно медиумство,

Слѣдъ това държахме четири пълни сеанса въ присѣдството на Г-да Д-ръ Рише, Шренкъ Нотзингъ отъ Монако; професоръ Семирадски; слѣдъ малко се присѣдиниха и Г-нъ Ломброзо и двамата Г-да Ферри: единия философъ, другия криминалистъ; Г-нъ Сержи, професоръ на експерименталната психология; Г-нъ Данилевски и пр.

Ние тука даваме едно точно и ясно изложение, като прѣдварително излагаме протокола отъ едно първо събрание, което бѣше тѣсно свързано съ четиритѣ слѣдующи сеанса. Въ това събрание подробно се описва начина на нашата експериментална метода.

Тука нѣма да видите излишни коментарии; учения и мислителя ще ги направятъ вмѣсто насъ. Г-жа графиня Менарди, родена Графиня Буксхофданъ, дойде нарочно отъ Руссия въ Римъ, за да узнае важността и дѣйствителността на фактитѣ изложени въ списанието *Arena de Venoza*, и биде напълно убѣдена въ тѣхната дѣйствителность. Докторъ Николо Сантанжело отъ Venoza, който нарочно дойде за да присѣдствува на тѣзи сеанси, обяви *прѣдъ Бога и челоѡвѣчеството* за дѣйствителни всичкитѣ психически явления получени съ помощта на горѣспомѣнатитѣ медиуми: той въ своето списание *Quinto Orazio Flasco de Venoza* дава най-точни подробности за всичко, което видѣ и изслѣдва съ собственитѣ си очи.

Професоръ Семирадски, сериозенъ наблюдатель, отличенъ артистъ, обяви, че полученитѣ феномени у международната Академия сѣ истинни и вѣнъ отъ всякакво съмнѣние; той отговаря на Г-нъ Хофманъ: *Тѣзи явления сѣ отъ изключително могѣщество*. Това което видѣхъ е едно чудо! Вашитѣ медиуми, като сила, надминаватъ таже Евзапия Паладино.

Графъ Менарди тѣй сѣщо слѣдъ внимателно изслѣдванитѣ явления въ нашата академия повѣрва напълно въ спиритическитѣ феномени.

Графъ и графиня Менарди, Г-да Ж. Хофманъ; Ж. Д. Ломбарди, прѣдсѣдателъ на Академията; Е.

Жиорли; Д. Н; Ж. Торарелли; Р. Камилли; Ф. Алежияни и Луижди Пауини съставиха първия сеансъ на 29-й Мартъ, втория на 30-й въ 1894 г. На втория сеансъ присъжтствоваше знаменития физиологъ Карлъ Рише, професоръ въ Парижкия университетъ, и директоръ на списанието *Revue scientifique*. Тай обяви, че психическитѣ явления изслѣдвани въ Римъ бидоха чудесни и твърдѣ интересни.

Първий сеансъ

29-й Мартъ 1894 г. — 1) Съвършенно повдигане на масата, повторено нѣколко пжти съ и безъ прикосновение на ржцѣтѣ.

Едва заминаха нѣколко минути отъ съставянето на вѣригата и нѣколко удари се чуха въ вжтрѣшността на масата, като извѣстиха присъжтствието на разумна сила, непозната още намъ. Тѣзи удари се повториха между нѣколко минути промежутки съ сила отъ минута на минута по-голъма. Г-нъ Хофманъ, като се отнесе до невидимата сила, я помоли да вдигни масата, нъ тя отговори съ удари, че не желае, защото бѣше много свѣтло. Отстранихме лампата, нъ духа настояваше още, и изискваше червенитѣ лъчи да не падатъ право на масата, а само тѣхното отражение. На тази заповѣдь ние обърнахме лампата къмъ стѣната, тѣй щото онази частъ отъ стаята, гдѣто сѣдѣха медиумитѣ остана полуосвѣтена.

Масата почна да се движи, да се клати и повдига на двѣтѣ си ноги, нъ доста трудно. Ние насърчихме невидимитѣ и имъ се молихме да съсредоточатъ силитѣ си и да сполучатъ пълното вдигане на масата.

Слѣдъ малко масата се подигна отъ земята на въздуха; всичкитѣ присъжтвующи видѣха и провѣриха явлението.

Явлението се повтори два пжти подъ сжщитѣ условия, т. е. съ сжщата вѣрига и съ прибавление само на една личность. Г-нъ Хофманъ посвѣтва

експериментаторитѣ да отстранятъ ржцѣтъ си отъ масата; когато тя се повдигна високо въ пространството, постоя висяща нѣколко секунди въ въздуха безъ никакво челоуѣческо прикосновение и тъй произведе явлението *повдигане на масата*.

2) *Удари и слѣдствията отъ тѣхъ на масата.*

Духоветѣ за да се споразумѣватъ съ насъ и отговарятъ на нашитѣ въпроси, за да ни даватъ нѣкои свѣти за тишина, свѣтлина или тъмнина, употребляватъ нѣкои опрѣдѣлени знакове, които състоятъ въ удари направени по масата, столоветѣ или стѣнитѣ.

Ударитѣ, които ни даватъ на пълно освѣтление сж всѣкога по-слаби отъ онѣзи, които произвеждатъ въ пълна тъмнина.

Въ онази минута ударитѣ бѣха доста силни. На зададения въпросъ отъ Г-нъ Хофманъ, тѣ повториха нѣколко пѣти ритмическитѣ удари, които присѣтствующитѣ бѣха направили, съ прѣститѣ си на масата отъ по-рано. Слѣдъ това разни достозабѣлѣжителни драскания се направиха въ вѣтрѣшността на масата, както напริมѣръ: рендисване съ пила, рендисване на дѣска; послѣ трѣкалянето на единъ тѣпанъ по земята. Духа желаеше да продължи сеанса непрѣменно въ пълна тъмнина и Господинъ Хофманъ за да не му се противи изгаси лампата.

Медиумическата вѣрига се опази, каквато бѣше и отъ начало.

Часть Втора. (отъ първия сеансъ)

Явления получени въ съвършенна тъмнина.

1-о) *Вдигането на масата.*

Явлението се почва веднага щомъ като се изгаси лампата.

Всички присѣтствующи извѣстятъ повдигането на масата, като съврѣменно пазятъ и наглеждатъ положението на своитѣ другари, на дѣсно и на лѣво, и като се дръжатъ близко единъ до другъ съе-

динени съ ржцѣтъ; при повдигането си масата се възвиши до една таквазъ височина, щото онѣзи, които съставляваха вѣригата, за да достигнатъ бързото ѝ повдигане принудиха се да станатъ прави. Явлението се продължи само една минута, послѣ масата падна долу съ голѣмъ тропотъ безъ да се оплачи нѣкой отъ ударъ или нѣкоя поврѣда.

2-о) *Слушатъ се удари. по-силни отъ онѣзи, които се получаватъ при пълно освѣтление; шумове отгорѣ, отъ долу и въ вжтрѣшността на масата.*

Минаватъ се нѣколко минути и духа ни заповѣдва да говоримъ свободно и високо; ударитѣ ставатъ по-ясни и по-опредѣлени отъ колкото онѣзи при свѣтлината.

Слѣдъ една минута единъ силенъ ударъ еква въ стаята, като ни заповѣдва да затихнемъ и млъкнемъ. Тѣзи удари се повтарятъ съ сжщата опредѣленность и точностъ прѣзъ врѣмето на цѣлия сеансъ.

3-о. *Нови удари се слушатъ по стѣнитѣ, по столоветѣ и върху една аспидна плоча.* Ние потѣнали въ една джлока тъмнина слушаме невидимитѣ какъ се развлѣкаватъ и произвеждатъ разни тропания и удари по стѣнитѣ и на една висяща аспидна плоча; често се даватъ удари по столоветѣ заняти отъ присѣтствующитѣ, най послѣ нѣколко удари се повтарятъ на масата.

Тропанията направени въ стѣната не можеха да се произведатъ освѣнъ отъ невидимитѣ.

Медиумическата вѣрига състоеше отъ 13 чело-вѣка; Г-да Хофманъ, Ломбарди и Жиорли не взимаха участие, а стояха на противоположната страна отъ онази, на която се намираха медиумитѣ. Тѣзи господа не можаха да заминатъ безъ да се забѣлѣжатъ отъ другитѣ. Стаята, въ която ставатъ спиритическитѣ събрания, е малка, лицата, които съставятъ вѣригата едва се побиратъ; а ударитѣ и тропанията дохождатъ отъ горнята частъ на противоположната стѣна, която има височина повече отъ три метра, или единъ и половина чело-вѣчески ржстъ.

4-о. Графиня Менарди, която за пръвъ пътъ присъжествуваше на психически опити, изяви горѣщо желание да бѣде докосната отъ нѣкоя флуидическа рѣка. Тя повтори своето желание, като се отнесе до медиума Б., когото продължаваше да дръжи постоянно за рѣката. Б... се помоли убѣдително на г-нъ Хофманъ да настоява да се произведе желаното явление. Слѣдъ нѣколко минути медиумитѣ обявиха, че чувствуватъ лежки прикосновения по челата си, и когато дойде реда на г-нъ Семирадски, прикосновенията станаха общи за всичкитѣ; особено тѣ бѣха много чувствителни за г-жа Менарди, която повика единъ свой племенникъ неотдавна умрѣлъ, русецъ, на име Тиеда. Съобщението се ограничи само съ една горѣща сърдечна цѣлувка, която тази Госпожа получи на лѣвата си рѣка.

Друга цѣлувка се даде на г-на Семирадски, догдѣто той задаваше разни въпроси по полски на единъ другъ духъ.

Трѣбва да забѣлѣжимъ, че само той между другитѣ присъжествующи познава полския езикъ, слѣдователно, полученитѣ отговори не могатъ да оставатъ никакво съмнѣние относително своята съвършенна дѣйствителность.

Всѣкой можеше да помисли това за Графиня Менарди, която, като рускиня, разумѣваше малко полския езикъ, много сходенъ съ руския, нѣ когато професора попита графинята, дали познава полския езикъ, тя отговори, че не знае по полски.

Въ този дълъгъ спиритически разговоръ на професора Семирадски съ духа, отговоритѣ се получаватъ не съ удари на масата, нѣ чрѣзъ една рѣка съвършено материализирана, която отъ врѣме на врѣме го ударваше по челото и по странитѣ, съ начинъ толкосъ ясенъ, щото всички слушахме ударитѣ. Ако прѣдположимъ случайно, че графинята искаше да го удари по рѣцѣтъ, тя не можеше да направи тава по причина на разстоянието, което обемаше масата и я

раздѣляше отъ професора; за да направи тя това трѣбваше да се отстрани отъ онѣзи, съ които бѣше въ прикосновение; или да стане отъ мѣстото си да се навѣде и прострѣ почти цѣла надъ масата, и всичко това като отбѣгва контрола на всичкитѣ присѣтующи.

Че туй прѣдположение е безсмисленно, показва обстоятелството, че Графиня Менарди дойде нарочно въ Римъ за да присѣтствова на спиритически сеанси за да се убѣди отъ фактитѣ, а не да убѣди онѣзи, които отъ дълги години сж привикнали на спиритическитѣ явления.

Тѣзи психически ржцѣ, по просбата на г-нъ Хофманъ, прѣминаваха отъ една нормална температура (на една човѣческа ржка) на една температура много по-ниска, като съ този начинъ се даваше самопроизволно усѣщането на нормална топлина или студенина. Професоръ Семирадски обяви, че много пжти е забѣлѣжилъ това промѣнение на температурата.

Тѣзи прикосновения се продължиха доста дълго врѣме. Г-жа Менарди бѣше крайно въсхитена; тя не знаеше какъ да искаже своята радостъ, че биде докосната отъ психическата ржка. Тя отъ врѣме на врѣме викаше: „Г-да, усѣщамъ че ме пипатъ по челото! Сега по ржката! О! каква мека и приятна ржка! каква нѣжна ржка!“ Въ това сжщо врѣме и още нѣкои отъ присѣтствующитѣ обяха за подобни прикосновения.

5-о. Удари и бутания направени по столоветѣ на които сѣдѣха лицата, които съставляваха вѣригата. Нѣколко пжти столоветѣ бидоха расклатени и хвърлени прѣзъ главитѣ на медиумитѣ или прѣзъ главитѣ на тѣхнитѣ съсѣди.

Съ многочисленността на пипанията се умножаваха и троцанията отъ ударитѣ; на нашитѣ въпроси, психическата сила постоянно отговарѣше съ удари, повѣкога ударитѣ се даваха по нагрѣбвицитѣ на нашитѣ столове, които много често се расклаща-

ха подъ насъ. Стола на медиума С... биде повдигнатъ съвсѣмъ и завлѣченъ далечъ на единъ метъръ отъ мѣстото му. (Слѣдва)

Спиритиститѣ и общественното развитие.

Спиритическата теория, че има единъ невидимъ свѣтъ съставенъ отъ обесплѣтенитѣ души на умрѣлитѣ хора, че тоя свѣтъ се интересува и бърка въ нашитѣ земни работи повече, отколкото ний можемъ да си въобразимъ, че той има възможността да дѣйствува надъ нашитѣ умове чрѣзъ внушение, както хипнотизатора надъ хипнотизирания, и съ това да влияе въ едно или въ друго направление на нашитѣ колективни дѣйствия, че въобще цѣлия нашъ земенъ животъ зависи на всѣка крачка отъ влиянието на тоя невидимъ миръ, много по-необятенъ, много по-обширенъ, може да се каже бесконеченъ, въ сравнение съ нашия,—тази теория, казваме, породила едно велико умствено и социално течение, което се распространи въ нѣколко десетки години по петтѣхъ части на свѣта и насчита днесъ повече отъ десетина милиони послѣдователи отъ всичкитѣ класи на обществото.

Числото на послѣдователитѣ, разбира се, не е гаранция, че едно учение е вѣрно схващане на нѣкоя истина, или че е носителъ на напредничава идеали въ практическата частъ на живота. Но то издава на лице по неоспоримъ начинъ извѣстни стрѣмления въ душата на чловѣка, които трѣсятъ своето задоволение и въстържествувание и които, слѣдователно, ще влияятъ всѣкога, явно или прикрито, съзнателно или безсѣзнателно, върху общественната еволюция. Колкото е по-голъмо количеството послѣдователи на едно умствено течение, толкова по-значителна ще бѣде частъта на тѣхното влияние, толкова повече трѣбва да обърне още отъ сега вниманието

на тия, които обичатъ да даватъ готови формули за направлението на обществената еволюция.

Но идеитѣ на спиритиститѣ не само пасивно могатъ да укажатъ едно влияние върху общественитѣ работи. Спиритиститѣ се отнасятъ и активно къмъ тѣхъ. Тѣ иматъ свои възгледи, иматъ своя малко — много опрѣдѣлена линия на повѣдение, а това вече може да укаже още по-значително влияние. За туй не е злѣ да вникнемъ по-отъ близо въ тѣхнитѣ възгледи. Тѣ ще ни посочатъ прѣди всичко и душевното расположение на една огромна частъ челоуѣци на край шумний XIX вѣкъ, което отъ своя страна ще ни даде да разберемъ, че тѣжкитѣ социални условия, които челоуѣчеството прѣживява сега, не се отражаватъ само въ жестока умраза на класитѣ, ами и въ чувства тъкмо противоположни, които ще иматъ своето проявление и въ съотвѣтни дѣйствия.

Тѣхнитѣ възгледи могатъ да се разюмиратъ така: Челоуѣцитѣ не сж освѣнѣ възплотени духове, родени да напрѣдватъ и се освѣршенстватъ чрѣзъ своитѣ собствени усилия въ борбата съ мѣжнотитѣ на живота. Трудноститѣ, лишенията, конкуренцията за удовлетворение на физическитѣ нужди пораждатъ множество егоистични чувства и инстинкти, които дълго врѣме господарстватъ надъ хората, но отъ които макаръ бавно, но непрѣменно ще се отърватъ единъ день, защото прогресса не може да се спрѣ. И тѣй историята не е нищо друго освѣнѣ борба на възвишенитѣ аспирации на духоветѣ противъ егоистическитѣ чувства породени отъ трудноститѣ на живота. Обаче тази борба не се изпълнява безъ цѣлесъобразното влияние и намисане на невидимия миръ. Не само частно всѣки челоуѣкъ има духове ръководители, които се силятъ да го упжтватъ къмъ добъръ исходъ въ живота, но и изобщо събитията на цѣлото челоуѣчество се ръководятъ отъ тѣй нарѣченото провидение: разнитѣ основатели на

религии, като Буда, Христосъ, Мохамедъ, разнитѣ гении и велики прѣобразователи, даже разнитѣ прочути тирани и бичове на чловѣчеството, които тѣжмо на врѣме испѣкватъ въ историята, не сж случайни явления, а нарочни, прѣдвидени, прѣдупрѣдѣлени посланници. Великитѣ открития, които създаватъ нови епохи ва чловѣчеството и които понѣкога изникватъ постепенно, а по-нѣкога съвършено неочаквано, пакъ не сж случайни, а разумно прѣдвидени събития. Успѣха на войнитѣ, на революциитѣ, на прѣобразуванията, както и разнитѣ нищожни случайности, чрѣзъ които често се рѣшава сждбата на единъ народъ, това пакъ зависи отъ колебанието на невидимия миръ. Той влияе чрѣзъ милионнитѣ си разумни същества врѣхъ милионитѣ чловѣшки умове и сърдца и измѣня споредъ туй, както си иска, тѣхнитѣ дѣла и събития. Ето за какво направление на обществената еволюция не стои въ нашитѣ ржцѣ, а въ ржцѣтѣ на невидимия миръ, или както се изразяваше нѣкой: чловѣкъ се движи, Богъ го води. На пръвъ погледъ излазя, че чловѣкъ трѣбва да се отпустне съвършено и да не мисли за никакви прѣобразувания, а само да очаква какво ще произлѣзе. Но туй е далечъ отъ мисълта на спиритиститѣ: щомъ чловѣкъ се е въплотилъ, чрѣзъ собственитѣ си усилия да напрѣдва и да се усъвършенствува, то естествено е, че не може да бжде пасивенъ очаквателъ на нѣкакви свипе дадени прѣобразувания, а самъ трѣбва дѣятелно да ги трѣси; но...—и тука е голѣмата разлика между материалисти и спиритисти--додѣто материалиститѣ мислятъ, че всичко е на тѣхна ржка и самоувѣренно се впуцатъ въ насилственни и груби реформи, спиритиститѣ, напротивъ, дѣйстватъ съ прѣдпазливостъта и отетжпчивотъта на чловѣкъ, който допуца, че може да се е сбъркалъ въ своитѣ смѣтки, че може да има нѣщо не тѣй, както го мисли, и че най-послѣ голѣма частъ отъ неговитѣ *сзнателно насочени* дѣй-

ствия може безсвѣдливо да служатъ на други, неизвѣстни, тайнствени, велики планове. Отъ туй произлиза, че спиритиститѣ ставатъ партизани на реформи и мѣрки, които исклучаватъ крайноститѣ и рѣзкитѣ скокове.

Но не само туй. Убѣждението, че душата не умира, че духа на всѣки покойникъ има възможностъ да наблюдава нашитѣ дѣйствия, нашитѣ мисли, нашитѣ чувства, че цѣлъ единъ невидимъ миръ същества разумни и чувствителни, между които и тѣзи, що сме любѣли при — живѣ, се движи, живѣе, дѣйствува около насъ, и стои като нѣкакъвъ строгъ контролъ надъ постѣпкитѣ ни, естествено ни кара да ставаме меки, добродушни, състрадателни, отстъпчиви и, ако не убива съвѣстъ, то поне намалява до нейдѣ жестокостта на помислитѣ и дѣйствията. Помѣчно ще си позволимъ ний убийство или истѣзание, когато сме убѣдени, че не само духа на убития ще прѣживѣе, но че и духоветѣ на неговии и наши роднини, приятели, познайници, а даже и на съвършенно чужди хора, въ момента на истѣзанието или убийството, стоятъ около насъ било въ ожесточение, било въ съжаление, било въ потрѣсение, било въ прѣзрителностъ къмъ насъ. Даже самата идея, че единъ день, когато бие послѣдния ни часъ, ний ще трѣбва щѣмъ — нещѣмъ да се явимъ лице срѣщу лице съ толкова невидими същества, безъ да можемъ да скриеме жестокоститѣ си, макаръ вдѣхнати отъ нѣкакви идеи, влияе съвършенно другояче, отколкото, ако ний мислѣхме, че всичко се свършва съ смъртта. Така щото спиритиститѣ ставатъ партизани не само на реформи и мѣрки, които исклучаватъ крайноститѣ и рѣзкитѣ скокове, но на реформи и мѣрки, които сѣ направо хуманни, примирителни, еволюционни.

Въ това направление влияятъ и други още причини, отъ които трѣбва да спомѣнемъ двѣ главни.

Първо. Възгледитѣ на спиритиститѣ сѣ се съставили въ голѣма степенъ подъ влиянието на съб-

щенията, които получаватъ отъ духоветѣ. Морала на повечето съобщения не е нищо друго, освѣнъ потвърждение на най-чистия християнски моралъ. Буда и Христосъ се постоянно прѣпоръчватъ отъ духоветѣ, като образци за подражание. Тѣ били възвишени, напрѣднали духове, пратени отъ провидението да дадатъ на чловѣцитѣ формулитѣ на най-чистата нравственностъ: за туй тѣхнитѣ морални поучения, очистени отъ подирешнитѣ прѣтълкувания на черквата, трѣбва и сега да ни служатъ като ръководство въ живота. А какво проповѣдватъ тѣ? — Миръ, любовь, кротость, търпение, милосърдие, или, вкратцѣ казано, да се боримъ противъ злото съ добро, да надвийме злото чрѣвъ добротата на сърдцето си. Забѣлѣжително е, че духоветѣ иматъ много при-сърдце блажитѣ начини на дѣйстване. Види се, че слѣдсмъртното състояние на душата дава почва на особено умиротелно, трогателно, благодушно настроение, което направлява и тѣхното мировъзрение.

Второ. Върху хуманнитѣ възгледи на спиритиститѣ влияятъ въ значителна степенъ и тѣжкитѣ социални условия, въ които прѣкарва голѣмата частъ отъ чловѣчеството. Борбата за съществуване, мизерията, болѣститѣ, чуждитѣ неволи и собственитѣ страдания истощаватъ най-подиръ нервната система и създаватъ едно болѣзненно душевно настроение, което се изражава у нѣкои хора въ ожесточение, а у други въ дълбоко умиление къмъ общечловѣчeskата неволя, което достига до религиозно чувство. Ето това послѣдното се забѣлѣжва у спиритиститѣ.

И тѣй, поставени прѣдъ дилемата на социалния въпросъ, а и въобще като дѣятели въ обществената еволюция, спиритиститѣ формулиратъ своята программа и тактика тѣй: любовьта, братството, задружния хармониченъ животъ, единъ за всички и всички за одного, съ една дума, социализма, основанъ върху началата на християнската нравственностъ, трѣбва да бѣде идеалъ на всѣки истински

спиритистъ, защото рано или късно напредъка ще ни докара тамъ: духоветъ сж равни прѣдъ Бога; но туй нѣщо трѣбва да го извършиме безъ насилие, безъ сътрѣсание, безъ революционни прѣобразуванія и не чрѣзъ раздухване на классовитъ умрази, а чрѣзъ примирение, чрѣзъ постепенно пропагандиране на любовта и алтруизма, чрѣзъ нравственното въздигане на личноститъ, чрѣзъ просвѣщението и въспитанието. Социализмъ, но не чрѣзъ дразненето животинскитъ инстинкти на тълпата, а чрѣзъ биенето върху възвишенитъ и хуманни чувства на тѣзи, които държатъ въ ржцѣтъ си властта, богатствата, силата, просвѣщението; социализмъ отгорѣ, а не отдолу; социализмъ въ името на божественнитъ начала, а не въ името на материализма.

Както виждате, спиритиститъ се сходятъ съ социалиститъ относително общечеловѣческия идеалъ за задружния и братски животъ, но съвършено се различаватъ относително срѣдствата за достигането му. Социалиститъ взематъ мизерията породена отъ общественитъ неравенства за продуктъ на економическото развитие и намиратъ, че нейното отмахване се корени въ по-нататъшния ходъ на туй развитие. Спиритиститъ, наопаки, виждатъ злото въ нравствената недозрѣлостъ на личноститъ и намиратъ цѣра въ тѣхното нравствено въздигане. Първитъ не признаватъ прѣобладающа роля на индивидуалната нравствена и умствена дѣятелностъ: тя била подчинена, прѣобразявала се и зависѣла напълно отъ развитието начинитъ на производството и потрѣблението; вторитъ, върни на своята теория за прѣживяването на единъ трансценденталенъ принципъ (астрално тѣло), даватъ първостепенна роля на нравственното и умствено активно съдържание на индивидумитъ, отъ сбора на които се опрѣдѣлятъ въ даденъ моментъ общественитъ отношения. Единитъ трѣсятъ измѣненieto на личността чрѣзъ измѣнението на обществената система, другитъ трѣсятъ измѣнението на

тая последната чръзъ измѣнението на личността.

Ний нѣма тука да спомѣнаваме за ония различия въ мировъзрѣніята, които произлизатъ отъ изходнитѣ точки на материализма и спиритизма, защото нѣмаме за цѣль да дръпаме сравнителенъ паралелъ между социалисти и спиритисти, а само да дадемъ едно понятие за общественнитѣ възгледи на тия последнитѣ.

Всички тѣзи възгледи не произтичатъ необходимо отъ главнитѣ положения на спиритизма и не се сподѣлятъ отъ всички спиритисти. Напримѣръ, една група спиритисти въ Белгия напълно прѣгръжатъ социалистическата тактика въ борбата и намиратъ, че никакви коренни прѣобразуванія въ общественния строй не могатъ се получи безъ революция. Человѣкъ може да признава сѣществуването на невидимий задгробенъ миръ и прѣживяването на душата, но въ сѣщото врѣме да признава, че видимия миръ си има своитѣ закони и че економическия факторъ обуславя въ голѣма степенъ всички други фактори въ общественното развитие; че макаръ известни срѣдства да сѣ жестоки, но тѣ сѣ необходими; че примирителнитѣ идеи сѣ въ повечето случаи ретроградни, защото трѣсятъ нѣщо невъзможно и спиратъ бързото разрѣшение на въпроса; че да трѣсиме подобрението на долнитѣ класи отъ благоволеніето или самоотричането на горнитѣ е илюзия най-първо, а сѣтнѣ вече прѣстѣпление, защото никой нѣма да се откаже доброволно отъ своитѣ блага, макаръ несправедливо владаги, и защото тогавашенъ ще станемъ просто прѣспивачи на онеправданитѣ и т. н. Въобще спиритизма не води необходимо къмъ всичкитѣ по-горѣ формулирани възгледи, които най-голѣмата частъ отъ спиритиститѣ сподѣлятъ, и въ много отношения може да докара человѣка до заключения сходни съ тия на материалиститѣ, безъ да има противорѣчие, както на пръвъ погледъ се струва. Но въпроса тука не е върху критическата стойностъ на дадени възгледи, но върху влияието,

което могатъ тѣ да окажатъ на общественната еволюция, когато, макаръ даже погрѣшни, се приематъ отъ едно грамадно число послѣдователи.

Никой не може да откаже, колкото материалистъ и да бѣде, колко много зависи направлението на колективнитѣ дѣйствия отъ колебанието на индивидуалнитѣ стрѣмления и колко много частъ могатъ да иматъ въ тѣзи индивидуални стрѣмления, редомъ си нисшитѣ интереси (физическитѣ нужди), и висшитѣ интереси (душевнитѣ нужди). Колкото да е грамадна още животинската частъ въ чловѣка, не можемъ да откажемъ и въ най-простака стрѣмления отъ по-възвишенъ, чисто нравственъ характеръ. Чувството на справедливостъ, религиозното благоговѣние и алтруистическия принципъ ги намираме и въ най-дивитѣ плѣмена. Надъ материалнитѣ потребности оставатъ всекога други едни потребности, които излизатъ вънъ отъ сферата на физическитѣ нужди. Ето тия именно потребности могатъ да укажатъ значително влияние върху разрѣшението на социалния въпросъ. Ако даже прѣдположиме, че възгледитѣ на спиритиститѣ ще се видоизмѣнятъ подъ натиска на социалнитѣ условия и ще взематъ до нейдѣ жестокия характеръ на классовия антагонизмъ, както трѣбва да се очаква, то пакъ убѣждението, че надъ видимия миръ има другъ единъ невидимъ миръ, който взима участие въ нашитѣ работи и ни слѣди на всѣка крачка въ дѣйствиата, че всичкитѣ наши земни дѣла сж една врѣменна, нищожна дѣйствителностъ прѣдъ неговата бесконечностъ, ще намали значително нахалната и свирепа самоувѣренностъ на дѣлата ни и ще ни кара да дѣйстваме малко по-меко, по-прѣдпазливо, по-отстъпчиво.

Материалиста, като взема земния чловѣкъ за вѣнецъ на творението, дѣйства въобще съ самонадѣяността на непогрѣшимъ разумъ, който е прѣдвидѣлъ всички послѣдствия. Спиритиста е далечъ отъ такава дѣтинска самонадѣяностъ. Своя разумъ той

счита за капка въ морето прѣдъ бескрайността на невидимия колективенъ разумъ; колкото и да се развива умствено, той всекога намира своитѣ познания ограничени отъ самата сжщностъ на материалното тѣло и благоговѣе прѣдъ познанията на тѣзи, които могатъ волно да се носятъ въ беспрѣдѣлното пространство и да изучаватъ тайнитѣ на природата. Колкото и да прѣдвижда слѣдствията отъ дадени постѣпки, той всекога допуска, че има една по-голяма или по-малка частъ скрита за неговото съзнание, дѣто се гнѣздятъ често най-сждбоноснитѣ за чловѣчеството послѣдствия. Тази прикрита частъ именно съставлява тайната на провидението, тя е която го кара да трѣпне въ религиозно благоговѣние и да се чувства скромень, смиренъ, нищожеень прѣдъ неизмѣряемостъта на природнитѣ тайни. По такъвъ начинъ мистицизма излиза не расположение на сுவѣрчивъ духъ, но дълбоко съзнание на развитъ умъ. Колкото повече чловѣкъ се развива, толкова повече той се прониква отъ съзнанието, че „на земята и на небето има много повече нѣща, отколкото философитѣ сж сънували“ и че всекакво самоувѣренно утвърждение или отрицание е глупаво. Туй съзнание махва охотата му да ограничава науката въ завършени формули и го подбужда къмъ все по-обширно и по-грижливо изучаване и изслѣждане на природата и къмъ по-резервно отнасяне въ общественната дѣятелностъ.

И тъй, спиритическитѣ убѣждения ни необходимо налагатъ едно значително намаление въ самоувѣренната жестокостъ на дѣлата ни и хуманна отстѣпчивостъ въ общественната ни дѣятелностъ. Като вземемъ прѣдъ видъ, че спиритизма все по-широко обхваща маситѣ и послѣдователитѣ му се увеличаватъ много бързо, можемъ да се надѣваме, че тѣхното влияние ще се отрази врѣхъ общественното развитие, да прѣмине то своитѣ кризи по единъ еволюционень и по-малко сътрѣсителень начинъ.

Астрално видение.

Повѣсть отъ Y. de Tallenay

(изъ „Ребуеъ“)

Коя е тая млада жена, която ме хвърля въ татова дълбоко вълнение? Отъ дѣ е тя? Съ нѣкакъвъ страненъ интересъ си задавахъ азъ тия въпроси прѣзъ първата недѣля на своето прѣстояване въ Villers. Тя дойде тука въ началото на лѣтото съ мене и нейното присѣствие ме лиши отъ спокойствие, толковъ необходимо за измѣчения ми въ работа умъ. Азъ я срѣщахъ на ѣдене, въ старото аббатство и особено често въ развалинитѣ на събора, трогателното и печалното великолѣпие на който тя, споредъ мене, отражаваше много по-добрѣ, отколкото всички тѣзи дълги монашески шествия, — тѣй много хармонираше нейната красота въ величественността на неговитѣ сводове. Висока, блѣдна и горда, като чудна лилия, милвана отъ утрения вѣтрецъ, тя сѣкашъ бѣше създадена за да властува, да заповѣда, да позволява да я любятъ издамачъ, безъ надѣжда на взаимность, да се прѣкланятъ прѣдъ нея и да я обожаватъ. Тя ме страшно интересувахе. На каква народность можеше да принадлежи тази горда и сжщевременно плѣнителна маниера да се държи? По тъмнитѣ ѣ коси и черни очи можеше да се вземе за южанка, но коситѣ на южанкитѣ бивахъ груби и твърди, а очитѣ — блѣстящи, додѣто ореола, който обкрѣжаваше тѣй чудно нейната глава, бѣше мекъ, като пухъ, и се развиваше на малки еждри, а погледа и, въ който трѣбваше да се отразява цѣлия ѣ вътрѣшенъ миръ, — бѣше дълбокъ и загадъченъ.... Италиянка? Испанка? Руманка? Прѣхвърлѣхъ азъ, като я разглеждахъ. Не. Може би, Креолка? Пакъ не. Отъ нейната глава и здрава шия, отъ нервния и едвамъ очертания ѣ бюстъ, отъ цѣлото нейно сжщество вѣеше животъ, енергия, смѣлость, изящность и нѣкаква мъжественна сила, която е чужда

за унилитѣ дъщери на тропицитѣ. Нейното сериозно и пълно съ тайнственностъ лице би се показало сурово, даже зло, ако възъ него не се отражаваше понѣкога нѣкаква си нежна мечтателностъ, нѣщо меко, което озаряваше съ необикновена женствена прѣлестъ нейнитѣ класически правилни черти.

Тази жена до такава степенъ ме очарова, че азъ рѣшихъ, по какъвто и да е начинъ да се запозная съ нея, и наченахъ съ това, че попитахъ за фамилията ѝ въ хотела.

— Madame Наисъ Ларска, отговори ми съдържателя и, вѣроятно, като угади мсето любопитство, прибави: Тя е художница чуждестранка, мисля, Полячка. Тя дошла въ Villers за да рисува.

Художница? Человѣкъ съ свободна професия и умственъ трудъ? О, несъмнѣнно!

Свободата на мислитѣ явно се отражаваше въ нейното високо чело. Но Полячка ли? Не, хиляди пѣти не! Въ нея нѣмаше ни притворството, ни игривото жокетство на женитѣ отъ тая раса, между това въ нейния откритъ и смѣлъ погледъ имаше незнамъ какво неуловимо, мжгливо, неопрѣдѣлено, свойствено на очитѣ на Славянитѣ. Азъ все по-вече и по-вече се губѣхъ въ догадки и трѣсѣхъ само какъвъ — годѣ прѣдлогъ, за да се приближа до нея, понеже чувствувахъ къмъ нея непрѣодолимо влѣчение. Азъ строѣхъ разни планове, какъ да се запозная съ нея, ставахъ трѣскаво нетърпеливъ, като мислѣхъ за нея цѣли дни и като я бълнувахъ нощѣмъ, додѣто, най-сетнѣ, проста една случайностъ не ми помогна да си осмъществя желанието. Една утрина, когато тя закусваше на съсѣдната до мене маса, подадѣха ѝ телеграма.

— Има ли у васъ още незаета стая? Като прѣгледѣ телеграмата, попита человѣка.

— Не, госпожо, всички сѣ заняти.

Неудоволствие и досада се отразиха възъ лицето на младата жена.

— Не може ли по нѣкой начинъ да се помѣсти единъ господинъ само за една нощъ?

— Никакъ не може, госпожо.

Най-сетна, най-сетнѣ! Ето дълго очаквания отъ мене случай. Азъ бързо се приближихъ къмъ нея и, като се прѣпоръчахъ, казахъ:

— Азъ заемамъ двѣ стаи, madame. Позволете ми да прѣдложа едната на ваше распорѣждане.

Тя помисли минута и, като исправи глава, съ усмивка ме погледна право въ очитѣ:

— Азъ приемамъ вашето прѣдложение, учтивий господине, вий ме изваждате отъ едно гомѣмо затруднение. Личността, която азъ очаквамъ, тази сутрина излѣзла отъ Парижъ и азъ вече не можа да я прѣдупрѣдя да не дохожда.

Макаръ нейното француско произношение да бѣше безупрѣчно, но не по-малко то имаше чуждѣ акцентъ, а нѣкакъ глухия ѱгласъ бѣше очарователенъ. Ний се разговорихме, или по-вѣрно азъ я оставихъ да говори, за да слушамъ гласа ѱ, удивителната музикалностъ на който ме трогваше. Тя ме знаѣла по име, чела моитѣ произведения, разбрала ги, като артистка, и почувствувала, като поетъ.

— Вий знайте ли Нехора? отведнѣжъ ме попита тя слѣдъ туй.

— Ахъ, тоя нескромантикъ и магьосникъ по репутация и външенъ изгледъ? Да. Азъ високо цѣня неговитѣ произведения—тѣзи истински шедьоври на изкуството, но го обвинявамъ въ мистицизмъ; неговитѣ описания на таинствения задгробенъ миръ сж по-вече отъ съмнителни, а постоянното спомѣняване за явления, сжществующи само въ неговото въображение...

— Почакайте, прѣсѣче ме отведнѣжъ madame Ларска: вий искате да кажите недостойно за васъ нѣщо. Да се съмнѣвате вий сте въ правото си, както и всѣки интеллигентинъ чловѣкъ, който самъ не е видѣлъ, но не да отричате, за туй, защото като

отричате, вий поставяте въ безисходно положение вашето самолюбие...

—Какъ? възкликнахъ на свой редъ азъ, вий вървате въ тия странни теории за непрѣривното съществуване, за прѣраждането, за раздвоението, за отдѣлянето на духа отъ физическото тѣло, съ една дума въ тия нови теории, които...

—Азъ още веднѣжъ ще ви прѣсѣча. Тѣзи теории сж толкова стари, колкото и вселенната. Магнетизма или жизненний токъ, ясновидението, астрологията, тайнитѣ науки, прѣподавани изъ хромоветѣ само на посвѣтенитѣ, сж съществували всекога. Що се отнася до възможността да се съобщаваме съ умрѣлитѣ, то още въ дълбоката древность твърдѣ основателно и логично мислѣли, че безтѣлесни същества, наричани Духове, живѣятъ въ нашата атмосфера, интересуватъ се за останената отъ тѣхъ земя, върху която тѣ отново сж длѣжни съ време да се върнатъ. Всекога сж вървали въ нашитѣ непосредственни сношения съ този, скритъ за насъ, миръ. Че какъ и да не вървашъ въ това, когато поразмислишъ за непрѣкъснатата обмѣна, която съществува между тайния, невѣщественния и материалния свѣтъ, когато поразмислишъ за това, че всека минута се ражда единъ чловѣкъ и умира другъ и че тая върига съществуванія, прѣходяща отъ астралния миръ въ физическия, отъ физическия въ астралния, се подържа вече хиляди, хиляди години, че тя е непрѣкъсната и вѣчна, като самото Божество?

Тя говорѣше съ убѣждение, гласа ѝ стана твърдъ и взе нѣкакъвъ си металически, тържественъ нагрукъ, лицето ѝ изгуби спокойствието на гръцка статуя и се озари съ блѣсъка на страстния вжтрѣшенъ животъ, който трептѣше въ нейнитѣ сурви черти, въ жглитѣ на устнитѣ ѝ, въ проницателния ѝ погледъ, като че устрѣменъ въ тѣзи таинственни области, съществуването на които тя така увѣрено защищаваше. Тѣй като азъ нищо не отговарѣхъ, то

тя продължи да говори по същата тема, като развиваше и доказваше съ увлѣчение своитѣ идеи, стараящецъ се да възбуди въ мене, или по-вѣрно въ писателя, чийто произведения ѝ се нравѣха, съчувствие и интересъ къмъ тѣхъ. Но азъ нищо не слушахъ отъ туй, което тя ми говорѣше, даже я не виждахъ, защото въ това врѣме моята развълнувана, трѣпетна душа трѣсѣше нейната и, овладана отъ чудно сладко униние, отдаваше ѝ се на вѣки. О, каква велика е тая минута, кога човекъ си каже: „азъ любя!“ Миналото поблѣднява и изчезва, настоящето блѣсва въ ярки шарове, а бъдещето захваща да плаши. Азъ почувствахъ отведнѣжъ, като да си отива живота отъ мене и да се замѣня съ страдание, че всичкитѣ испитани до сега отъ мене наслаждения, всички блага за които мечтахъ, за които жаждувахъ, не могатъ се сравни съ това остро, прѣгоящо страдание, нищо не струватъ при него!

Младата жена, като заблѣлѣжи моята разсѣянность, отведнѣжъ се смѣлча, като погледна на мене съ очудване.

—А вий знаете ли Нехора? бързо попитахъ азъ, само за да кажа нѣщо.

—Да ли зная Нехора? Че него именно и очаквамъ отъ часъ на часъ. Да, азъ го зная, хубаво го зная. Азъ се срѣцнахъ съ него прѣди три години въ отечеството си. Той бѣше дошелъ тамъ за изучаване тайнитѣ науки, твърдѣ распространени въ Индия. Азъ много работехъ заедно съ него въ Бомбай, бѣхъ неговъ прѣводачъ, додѣто той се запозна съ Индустанъ и езика.

—Тѣй, значи, вий сте англичанка?

Въ моя гласъ, вѣроятно, ще се е чуло нѣкакво разочарование, защото тя тозъ часъ ми съобщи откровенно:

—Не, азъ се родихъ въ Индия, но моитѣ родители бѣха черкези. Омжжена бѣхъ за Полякъ. А сега, учтивий господине, като бѣхте толкова любезенъ

да ми отстъпите една отъ вашитѣ стаи за Нехора, то позволете ми да влѣва въ нея, за да приготвя, съгласно просбата му, олтарь.

Олтарь? За какъвъ олтарь ми говори тя? Въ недоумѣние се питахъ азъ, заинтригованъ отъ думитѣ ѝ, и я поведохъ къмъ моето помѣщение, което се намираше на край коридора. Отстъпената отъ мене стая гледаше на прѣдната страна. М-ме Ларска я прѣгледа, слѣдъ туй бързо излѣзе и бързо пакъ се върна съ разпятие, кръгла масова покривка, цвѣта и двѣ свѣщи, които, безъ да продума дума, тури на валчестата маса до прозореца. Азъ бѣхъ поразенъ отъ необикновенно тържественното, пълно съ благоговѣние, изражение на лицето ѝ. Нѣколко секунди тя замислено, като да бѣ се задълбочила сама въ себе си, гледаше на крѣтя, на неподвижнитѣ дървета, на безмълвнитѣ развалини, на стария мѣнастирски олтарь, чийто стѣни, обрасли въ мѣхъ, въ колосаленъ тригълникъ се поднимаха къмъ небето. Нейнитѣ очи, нейнитѣ чудни очи, макаръ устнитѣ ѝ да бѣха безмълвни, се молѣха.

— Не искате ли да видите призиванието на Духоветѣ? ме попита тя полугласно.

— Отъ всичката си душа бихъ желалъ.

— Тогава пригответе се за довечера. Азъ ще помоля учителя да ви допустни въ нашия опитъ. Той мѣчно се съгласява, но тѣй като ви знае по име, то, надѣвамъ се, ще ви позволи да присъствате.

— А какво собствено ще бѣде туй?

— Той иди отъ Парижъ за да произведе единъ изъ най-сериознитѣ опити, на които може да дѣрзне челоуѣкъ—да прѣдизвика появлението на единъ или нѣколко невидими индивидуа. Цѣлъ мѣсець той вече се готви за това. Величието на тия мѣнастирски развалини, тѣхната уединеностъ, необикновенно тѣжний изгледъ, забвението и свѣщенния характеръ на тѣхното минало значение, прѣдставляватъ прѣкрасна рамка за явлението, което мислимъ да прѣдизвикаме.

Нехоръ билъ много поразенъ отъ тоя изгледъ прѣзъ време на послѣднѣото си пѣтешествие изъ Бѣлгiя и сега, като се възползува отъ моето присѣствие тукъ, иска да се опита да произведе това явление.

Слѣдъ тия думи тя ме остави, като ме посвѣт-ва да се прѣдамъ на размишления и да се съсрѣдо-точа въ себе си. Азъ я послушахъ и се отправихъ въ развалинитѣ на черквата и цѣлия день прѣкарахъ всрѣдъ трагическото имъ величие, като рѣшихъ, безъ да гледамъ на своя скептицизмъ, да послѣдвамъ съ-вѣта ѝ, щото нищо да не попрѣча съ моето при-сѣствие на опита. Имаше непоносимъ пѣкъ, задуш-ливия въздухъ бѣше пълненъ съ сѣрни изпарения. Азъ много часове прѣкарахъ въ размишления, съ ма-шинално устрѣмени очи въ готическитѣ прозорци, надъ които се виѣха черни облаци, надвѣсени надъ развалинитѣ. Тѣ се спущаха тѣжко, като грандиозни траурни навѣски, приготвени за погрѣбението на ми-ра, и тѣхната грозна сѣнка, като се отражаваше врѣхъ земята, я обвиваше съ нѣкакво бесцвѣтно пок-ривало. Къмъ вечеръ настана въ развалинитѣ страш-на, зловѣща тишина, каквато прѣзъ живота си не съмъ олучвалъ; всички смѣтни звуци и шумове от-веднѣжъ млѣкнаха, като че ли въ страхъ прѣдъ бли-зко окончателно разрушение.... Облада ме нѣкакво си ужасно, мѣчително чувство: азъ захванахъ да се огледамъ въ безпокойно очакване нищо.... Нищо не пошавваше, всичко стоѣше въ нѣкаква си колосална неподвижностъ, само моето сърдце тѣй високо тупа-ше, че азъ ясно чувахъ неговитѣ чести удари. Като се силѣхъ да не се поддавамъ на обладавщия ме страхъ, азъ се разходихъ по черквата, като разглеж-дахъ разваленитѣ стѣни, често обраснали съ бръш-лянъ, но чувството на безпокойство и убитостъ, произведено отъ тая тишина, достигна такива раз-мѣри, че азъ не можихъ по-вече да го понеса и тихо, като се стараехъ да не шумя, излѣзхъ изъ развалинитѣ и страшно развълауванъ се върнахъ въ

хотела. Разсѣяно азъ влѣзъхъ въ своята стая и въ изумление се спрѣхъ: тамъ бѣше Нехоръ. Той стоѣше съ склонена глава прѣдъ импровизирания олтаръ, снабденъ съ принадлежности отъ m-me Ларска; до него, изпнато врѣхъ постѣлката и съ очи вперени въ господаря, лѣжеше прѣкрасно черно куче. Азъ товъ часъ узнахъ знаменития защитникъ на спиритизма, тѣй като не веднѣжъ съмъ се любувалъ на тѣзъ характерна глава по фотографическитѣ изложби. Той бѣше високъ, строенъ блондинъ. Типа на неговото лице, сѣкашъ, е излѣзълъ по права линия отъ тѣзи халдейци, чиито портрети още се срѣщатъ въ античнитѣ барелефи на нашитѣ музеи. Нѣщо библейско имаше въ това лице, въ дългата и златна брада, раздвоена на гърдитѣ, въ тѣзи сини очи, на които тихото, спокойното и кротко изражение бѣше чудо на всѣкакви чловѣшки страсти. Възползуванъ отъ неговата замисленность, азъ стоѣхъ неподвижно и изучавахъ неговитѣ деликатни черти, пълни съ мисли и достоинство. Отдвѣнѣжъ се разнесе далеченъ гръмовенъ ударъ, кучето скочи и почна да стѣне.

—Тука, Манасъ! извика Нехоръ, обръщащецъ се къмъ него, и, като ме съпикаса, прибави:

—Извинете, азъ не ви видѣхъ.

Ний размѣнихме нѣколко банални любезности, слѣдъ което той каза:

—M-me Ларска ми прѣдаде вашето желание.

—Е, а вий?

На лицето му се появи кротка усмивка и неговия испитателенъ, дълбокъ погледъ се устрѣми на мене. Подиръ минутенъ мълчаливъ экзаменъ той каза:

—Азъ ви приемамъ; елате въ деветъ часа въ мѣнастиря, а сега се съсрѣдоточете въ мисли и се молете, молете много, горѣщо, усърдно.

Азъ го поблагодарихъ. Въ това врѣме се разнесе втори гръмовенъ ударъ, вече доста близо, и раз-

валинитѣ се освѣтиха завчасъ съ нѣкакъвъ страненъ, неестественъ блѣсъжъ.

— Не се ли боите отъ бурята? попитахъ азъ Нехора.

— Не, спокойно отговори той, напротивъ азъ я желая.

Слѣдъ тѣзи думи азъ се раздѣлихъ съ младия учителъ и отидѣхъ въ стаята си. Времето ли подѣйствиува на мене, поведението ли на Нехора, или това черно куче, което стѣнѣше като чловѣческо същество, не знаа що, но азъ бѣхъ толкозъ развълнуванъ, трогнатъ, че смѣхъ, при всички доводи на моя скептицизмъ, не се показваше на устнитѣ ми. Азъ сѣднахъ въ едно крѣсло, опитахъ се да чета, да пиша, да се занимавамъ съ какво-да-е... но напраздно! Тогазъ азъ захванахъ да прѣлиствамъ нѣкои съчинения по тайнитѣ науки: Eliphas, Lévy, Saint Yves, Papus и др., но буквитѣ бѣгаха прѣдъ очитѣ ми и найразнородни чувства и мисли нахлуха въ мене, като цѣла вълна. Като се уморихъ да се боря съ тѣхъ, азъ се прѣдадѣхъ всецѣло на тия смѣтни мечти, верѣдъ които въ моя възбуденъ мозъкъ се мѣркаше една женска фигура съ чуденъ, тѣженъ погледъ. Тя на мене е нищо, нѣма да бѣде нищо, никога нѣма да бѣде, повтарѣхъ азъ съ упорството на отчаянието и безсѣзнателно съпоставѣхъ нейния гордъ черкески типъ съ аристократическия типъ на Нехора... О, Наисъ! шепнѣха моитѣ уста.

— Ето и мене. Скоро ще бѣде девѣтъ. Врѣме е да отидемъ, чу се отведнѣжъ нейния гласъ.

Азъ потрѣпнахъ и съвършено записанъ се подигнахъ отъ мѣстото си. До отворената врата стоѣше Наисъ, обвита съ черенъ платъ, изъ който рѣзко се показваше лицето ѝ съ своята поразителна блѣдностъ, която се оживяваше отъ мрачния блѣсъжъ на чернитѣ ѝ очи.

— Какво имате? попита тя, като ме гледаше. Боите ли се?

—Не, madame, отговорихъ азъ съ афектирано спокойствие. Да идемъ, азъ съмъ готовъ.

—Облѣчете се хубаво, врѣмето е ужасно. Приближава се буря.

Тя говорѣше тихо, като въ черква. Азъ бързо се облѣкхъ и я послѣдвахъ. Когато ний се приближихме до входа на развалинитѣ, азъ съ удивление забѣлѣжихъ, че тя водѣше съ връвъ черното куче на Нехора.

—За какво е тука това куче? попитахъ азъ.

—То ни е необходимо тѣзъ вечеръ. Животнитѣ сж надарени съ по-остра чувствителностъ, отколкото челоуѣка, тѣ по-рано отъ него чувстватъ приближението на какво-да-е природно явление. Манасъ се е привикналъ на виденията и, по признацитѣ, които показва, учителя знае, трѣбва ли да продължава или да прѣкрати призованието.

Отведнѣжъ налѣти страшенъ вихъръ и прѣсѣче думитѣ ѝ. Почена ужасна буря. Прѣскания отъ силния вѣтъръ изобилень дѣждъ падаше въ милиони ледени прѣски. Тъмнината се сгъстяваше все повече; отъ врѣме на врѣме я разсичаха дълги огнени зигзаги, за мигъ ярко блѣсващи на небето, и слѣдъ туй всичко пакъ отново потѣпяваше въ зловѣщъ мракъ. Азъ прѣдложихъ рѣка на младата жена и безъ да размѣнимъ ни една дума ний влѣздохме съ нея въ нѣкогажния олтаръ на аббатството, дѣто отведнѣжъ неизразимо вълнение ни прикова на мѣстото: надъ главитѣ ни съ дива невъобразима бързина, като обхванатъ отъ разбѣснялий океанъ корабъ, носѣха се облаци, прѣсичани отъ огнени стрѣли, които за минута освѣтляваха зѣбитѣ на разваленитѣ стѣни. Слѣдъ туй наставаха спокойствие и тишина... абсолютна тишина, пълна съ тържественно очакване, и послѣ отново се прѣкъсваше като съ залпъ отъ хиляди колосални пушкала... И тия внезапни грѣмовни удари напѣлваха мѣнастиря съ нѣкакъвъ зловѣщъ трѣсъкъ; струваше се, като да се сриваха грамадни

камани отъ расклатенитѣ стѣни и поваляваха въ дълбочилитѣ на невидима бездна. Прозорцитѣ на високитѣ сводове разливаха зеленъ и желтъ огънь, който позволяваше да се види ясно, като денемъ. Азъ погледнахъ моята съпътница, като турихъ ръка възъ главата на трѣперящото и притискваще се къмъ нея куче; тя бѣше чудно хубава, лицето ѝ бѣше спокойно и неподвижно, като чудна маска, но очитѣ ѝ, дълбоки, като бесконечностъ,—тѣ говорѣха, въ тѣхъ се отражаваше пълната хармония, съществуваща между нейната развълнувана артистическа душа и разгнѣвената природа.

Наисъ! О, какъ ми се искаше да се хвърля на краката ѝ и да ѝ кажа тазъ дума, която бѣше на устнитѣ ми, викаше и плачеше въ дълбочината на душата ми, дума, на която било писано да напълни цѣлия мой животъ!...

—А дѣ е Нехоръ? попитахъ съ глухъ гласъ, като надвихъ безразсѣдния поривъ, който малко остана да ме хвърли въ краката ѝ.

—Той е въ мѣнастирската черква. Да идемъ при него.

Подъ старитѣ готически сводове, подпирани отъ гигантски стѣлбове, стоѣше Нехоръ въ дълга, бѣла, вълнена мантия, съ извадена сабя въ ръка. До него на потона горѣше воценица, слабия пламъкъ на която, подобно жертвеннъ огънь, се издигаше къмъ небесата, като пронизваше съ трѣптяща свѣтлина трагическия мракъ.

—Ний сме тука, прошепна, като се допрѣ до ръката на младия учитель, тя.

Той, безъ да проговори ни дума, изгледа по редъ всѣки единъ отъ насъ; въ очитѣ му се отражаваше загорящото го трѣскаво вътрѣшно вълнение, въ изражението на лицето му имаше нѣщо недовѣрчиво, въ манеритѣ—нѣщо застрашително, а въ движението на поддигнатата му къмъ насъ ръка се чувстваше неговата мощъ и чудесна сила,

—Молете се! повѣлительно каза той. Уборете гордостъта, която ви кара да се съмнѣвате, подтиснете въ себе си духа на мятежа и възмущението, който ви подбужда да отрицавате. Наоколо ни всѣкога има ангели, молете ги, да ви изпратятъ мъжество да вѣрвате. Молете се, щото присъствуващитѣ тукъ наши невидими ръководители да благоизволятъ да ни помогнатъ въ тоя опитъ, внушенъ отъ любовъ и безгранична надѣжда. Прѣклонете колѣне и се молете!

И самъ той падна на колѣнѣ, съ глава обърната къмъ прохода въ дълбочината на зида, тъмното отверстие на който приличаше да е врата на нѣкоя гробница; послѣ туй, слѣдъ безмълвна молитва, той стана, очерта около насъ съ сабията магически кръгъ и съ трѣпещъ отъ възлание гласъ начена призованието на „Духоветѣ“.

— „Духове“ на въстока, божественни „Духове“, „Духове“ на огъня, които полагате начало на всѣко творение, пораждате живота, хвърляте въ ума зародиша на всѣка мисль, „Духове“ на въстока, въ името на Иехова, заклинамъ ви, дойдете при насъ, вземете подъ свое покровителство наченатото ни дѣло, помогнете ни въ името на абсолютността, безконечността и вѣчността!

Страшния екотъ на гласа потърсваше сводоветѣ; цѣлия мѣнастиръ потрѣпера и се расклати, като да се бѣха отведнѣжъ струпали възъ него стѣнитѣ на нѣколко града. Откритото небе приличаше на изранено; широкитѣ тъми на блѣдно-синкавия му блѣсъкъ трѣптѣха въ неговитѣ раздрѣпани недра и пронизваха въздуха съ хиляди ослѣпителни мечове. Безмълвенъ, задушаващъ се отъ въсторгъ и ужасъ, полуослѣпенъ отъ яркия блѣсъкъ на свѣткавицитѣ, стоѣхъ азъ наредъ съ Наисъ, виждахъ я бѣгло, като издѣлана отъ мряморъ фигура и инстинктивно чувствахъ, какъ бие нейното сърдце, поразено, като мое, отъ великата трагедия на стихиитѣ и нашето дръзко обращение къмъ невидимитѣ същества.

Нехоръ, прострѣлъ сабя къмъ западъ, стоеше вѣнъ отъ вѣлненіе и свѣщенни думи въ ритмическа молитва продължаваха да се сияятъ отъ устнитѣ му:

— „Духове“ на запада, земни „Духове“, които способствате за развитието на всѣко творение, вървите прѣдъ всѣко съществуване, давате расцвѣтъ на всѣка мисълъ, отправямъ се къмъ васъ и ви заклинамъ въ името на несътворения, въ името на Иехова, помогнете ми въ името на вѣчността!

За минута той бѣше прѣкъснатъ отъ необузданата бѣснотия на урагана, който прогърмѣ възъ старитѣ стѣни; по тѣхъ, сѣкашъ, отведиждъ съ не-обикновена бързина се завалѣха чудовищни колела, трѣска на които се придружаваше съ проглушающи разпуквания на бомби. Но неговия чуденъ гласъ ставаше все по-високъ, по-звученъ и скоро заглуши страшния шумъ на бурята:

— О, вий, „Духове“ на юга, „Духове“ на любовта, които оживяватъ всѣко творение, украсяватъ всѣко съществуване, осъществяватъ всѣка идея, въ името на виспия осъществителъ, въ името на лучезарния творецъ, въ името на Иехова заклинамъ ви, помогнете на мене бѣдния и недостойния смъртенъ въ прѣдприетото отъ менъ божественно дѣло.

Азъ не дочухъ края на фразата, тъй като Манасъ, сѣдналъ на заднигъ си крака, протяжно зави отъ страхъ, като се мъчеше да се откопчее отъ младата жена, която го държеше здраво за врѣвѣта. Прилѣпитѣ, които се криѣха масса въ мѣнастиря, отведиждъ захванаха да хвърчатъ, да се виятъ и, като се удрѣха въ свода, да падатъ съ писъкъ на земята... Какво се случи? Азъ гледахъ въ темното отверстие съ трѣскаво очакване, сърдцето ми буйно тупѣше и всичкитѣ фибри на тѣлото ми трѣперѣха отъ единъ неопрѣдѣленъ страхъ... Азъ бѣхъ увѣренъ, *свѣзршенно увѣренъ*, че този часъ ще видя същество отъ другия свѣтъ... За мигъ въдвори се абсолютна

тишина и непроницаемъ мракъ... свѣщъта огасна... врѣдъ бѣше нощъ, ужасна нощъ... Слѣдъ туй бурята се разбѣсна съ удвояна сила... Мрака изчезна, съ могѣщественъ приливъ завчасъ се разлѣ небесний блѣсъкъ, като освѣти разнитѣ паметници въ манастиря; ту се спущаше въ спирала надъ черковнитѣ стѣни, ту обгръщаше въ пламевнитѣ си обятия безбройни колони, ту се поднимаше на горѣ, ту прѣскачаше надолу, като си прокопаваше пътъ даже въ дълбочинитѣ на подземията, ту поражаваше развѣянитѣ дървета, ту обхващаше хороветѣ, ту гробнитѣ камени. Кучето втори пътъ зави пронизително и захвана да се дрѣпа отъ страхъ, като се въртѣше по земята и продължаваше мъчително да стѣне... Трѣпетущата Наисъ, съ разширени отъ вълнение очи, бавно показва съ ржка на черната арка... Каква свѣтлина имаше тамъ? Каква синкава паровидна топка блѣщѣше и се въртѣше като колело, разливаща се въ сапфири и злато?

Чувството на благоговѣние прѣдъ величието на туй, което се извършваше, застави двама ни да паднемъ на колѣнѣ, додѣто пъкъ Нехоръ, неподвиженъ и величественно спокоенъ, продължаваше своитѣ закланания:

— „Духове“ на сѣвера, „Духове“ на въздуха, които унищожавате всѣко създание, разрушавате всичко живуще, заглушавате и подтисвате всѣка мисль, бѣгайте, заклинамъ ви! Да ви побѣди властѣта на висшето правосѣдие и да управлява чрѣвъ насъ вѣчността!... О Бже, Отецъ вселенний, великий Бже, азъ зная и вѣрвамъ, но само мнитѣ сили сж недостатъчни и моята слабостъ вика къмъ тебе: моля отъ всичкото си сърдце, щото „Духоветѣ“, които призовавамъ, да се явятъ тозъ часъ, безъ да причинятъ никому никаква врѣда и безъ да внушатъ страхъ. О, Богъ на любовта, Богъ на свѣтлината, къмъ Тебъ се отправямъ, Тебе моля!

Нехоръ прѣклони колѣнѣ наредъ съ насъ, устрѣми очитѣ си въ фосфорическата свѣтлина, която въ дълбочинитѣ на мѣнастиря ту се поднимаше, ту се спускаше, като очертаваше въ пространството символа на животворящия кръстъ... Ний очаквахме безгласни, трѣпетущи... Отъ вѣнъ и наоколо насъ цѣлото аббатство прѣдставляваше нѣкакъвъ си виюща, свистяща дивъ хаосъ, въ който гърмѣше буря съ ужасна, стихийна сила... Отведнѣжъ Манасъ се дръпна отъ магическия кръгъ... азъ го удържахъ и се огледахъ... и вледеняющъ ужасъ стисна сърдцето ми: отъ всички страни ни окръжаваха призраци отъ всевъзможни видове и форми тѣхнитѣ блѣдни и сини лица, ту скръбни, ту кривящи се, гледаха на насъ отврѣдъ: отъ тавана, отъ стѣнитѣ, отъ потона... тѣ се ту скриваха, ту отново появяваха... отъ старитѣ камани свѣткаха стотини очи и мѣтаха възъ насъ пламъка на своитѣ остри погледи безъ лица... Маса очи—грозни, печални, слѣпи, мъртви—всички тѣ се откриваха и закриваха, всички трѣптѣха, въртѣха се и въртѣха съ шеметна бързина. Нехоръ, спокоенъ и величественъ, се подигна, на лицето му се появи тържествующа усмивка, съ покровителственъ жестъ прострѣ той рѣка надъ главитѣ ни и тихо каза:

— Не бойте се: съ насъ е Богъ.

Отъ тази многозначителна фраза на душитѣ ни дойде спокойствие, трогателенъ миръ обхвати сърдцата ни, прѣпълнени съ неизразимо благоговѣние и упование. Ний захванахме заедно съ учителя да слѣдимъ грамадното движение, което произхождаше въ мѣнастиря: малки огнени точки лѣтѣха съ свистение, насъ ни обхващаха и обикаляха, прилично на вихрушка, струи отъ хладенъ въздухъ, трижгълници отъ виолетова и червена цара се поднимаха отъ земята къмъ самия сводъ... Въ дълбочинитѣ на мѣнастиря прѣдъ насъ все по-високо и по-ясно блѣстѣше кръстъ, увѣнчанъ съ прозраченъ среолъ, отъ което въ дълги лъчи изхождаше сияние; малко-по-

малко то прониза и насъ съ своята астрална свѣтлина и ни позволи, като се освободихме отъ физическата сила, да се отървемъ отъ всичко земно и да се отдѣлимъ отъ земята.....

Една секунда ний живѣхме съ живота на вѣчността.....

Въ въздушното пространство се разнасяше тиха мелодия отъ небесна музика..... въ силнитѣ лъчи на свѣтлината и въ вълнитѣ на хармонията се носѣха хиляди свѣтящи тѣла съ челоуѣчески лица, верѣдъ които бѣха много драги покойници, познати, другари, родственници..... най-малкитѣ тѣхни движения се отбѣлѣзваха въ прозрачната атмосфера съ появляването на спирали отъ синя пара, които се групируаха и лѣтѣха около ангели съ лъчезарни лица....

Една секунда..... една скоротечна секунда гледахме ний това и слѣдъ туй видението на другия миръ изчезна, искромѣтната пурпурна занавѣса го закри отъ насъ и прѣдъ нашитѣ погледи, още ослѣпени отъ току що виденото, отведнѣжъ се прѣдстави пакъ мѣнастиря съ своитѣ мрачни арки, зловѣщъ трѣсъкъ, хладни струи и съ своитѣ очи..... тѣзи ужасни очи, които го пълнѣха отъ всички страни..... Сврѣхестественний кръстъ както прѣди свѣтѣше на високо, но вече начена да блѣдне и подъ една отъ неговитѣ страни въ окръжавающия го ореолъ се показва тѣла отъ монаси, които прѣминаваха въ безконечна върволица съ турнати на гърди рѣцѣ и изправени на глава капюшони. Тѣ вървѣха съ пѣние и съ плачъ, единъ слѣдъ другъ изчезващи въ мрачното подземие..... Последния монахъ се спрѣ, тържественно и бавно издигна ржката си и неговия страшенъ гробовенъ гласъ, пѣленъ съ сълзи, грѣмко се разнесе подъ сводоветѣ:

—Смъртта е тихо пробуждение отъ тревоженъ сънъ. Молете се, о безсмъртни „Духове“, затворени въ тѣлни обвивки! Молете се за страдающитѣ още души въ това мѣсто! Молете се!

— Молете се! Мо-ле-те се! глухо повтаряха изъ далечъ стотина жалостни, скръбни гласове, въ туй време, когато постепенно изчезваха всичкитѣ признаци отъ призованието на „Духоветѣ“ и ний трѣперуци и оцѣпенѣли отъ страхъ, отново останахме сами верѣдъ ноцната тишина и отминалата буря.

Нехорѣ си отиде, Наисъ се отправи далече, далече, въ страната на слънцето, а азъ стоя още въ Villers. Но азъ не чувствамъ скръбъ отъ уединение, защото вѣра и любовъ се заселиха въ сърдцето ми; любовъ съ нейнитѣ ненаситни желанія и стрѣмления, съ всичката нейна сладость, отрада и божественни печали, а вѣра — съ всемогъщото въоръжение на своята утѣха. Подобно заблуденъ въ лабиринтъ пѣтника, много се губѣхъ азъ верѣдъ различни вѣрвания, всевъзможни теории, системи и разни удоволствия, като трѣсѣхъ свѣтлина, идеалъ, рѣшение на жизненнитѣ загатки и... безъ да намирамъ нищо! ... Сега азъ вѣрвамъ и се моля. Истинската свѣтлина просвѣти душата ми и запали въ нея чудна надѣжда.

Привечеръ, когато възъ дрѣмачитѣ развалили се спускатъ миръ и тишина, азъ се скитамъ по развалената черква, завита въ своята темна бръщяна мантия... а когато навлѣза въ мрачния мѣнастиръ, подъ сѣнката на пострадалитѣ отъ врѣмето колони, то привиквамъ въ памѣтъта си Наисъ и се прѣдавамъ на тихи и сладки мечти. Тогава ме нападатъ минути на отчаяние, когато я видя горда и печална, тържественна и блѣдна, съ равнодушие да минава край мене... Уви! тя дѣйствително замина безвъзвратно, като остави въ сърдцето ми неизгладима слѣда... И азъ плача тогава, като мисля за нея, но постоянно при това се исправя прѣдъ очигѣ ми чудното видѣние на „Духоветѣ“, които се въртятъ изъ свѣтоносния въздухъ, видението на *тоя миръ*, въ който азъ отново ще видя Наисъ въ лѣчитѣ на свѣтлината, усмихващецъ ми се отъ синия лазуръ; тогазъ глава-

та ми се склонява, рѣцѣтъ ми себиратъ за молитва
и устата ми шептятъ тихо, едвамъ чуто:

—Азъ те любя и очаквамъ!

Прѣвелъ: В.

Прѣдизвѣстителни сѣнища.

(Изъ Revue Spirite).

Прѣзъ зимата на 1892 г. азъ се намирахъ въ Римини. Тамъ сѣнувахъ единъ сѣнь, който нѣма да забравя никога. Моитѣ родители бѣха въ Римъ; ние си писвахме всеѣки день и бѣхме всеички здрави. Прѣзъ нощта на 8-й сръщу деветий Декемврий сѣнувахъ баща си, че лѣжи на лѣглото си много боленъ; майка ми и сестра ми се трудѣха около него и се стараеха да му помогнатъ; азъ като влѣзохъ въ кжщата сѣгледахъ доктора Л., когото не познавахъ. Той не бѣше нашия домашенъ докторъ, нъ се усѣтихъ, че бѣше единъ други докторъ, за когото много пѣти чухъ да се говори. Азъ уплашена го попитахъ: какво се случи, кажете ми, моля ви се! „Той е много боленъ, ми отговори доктора; неговото здравие е въ опасность, нѣма никаква надежда!“—Сутрината се събудихъ подъ мжчителното впечатление на този сѣнь. Прѣзъ цѣлия день бѣхъ занята съ нощнитѣ въспоминания и съ нетѣрпение очаквахъ пощата. Тя пристигна и ми донесоха писмо отъ майка ми, която ми пишеше, че баща ми билъ много боленъ; слѣдъ обѣдъ въ 8-то число, нему му става много влѣ отъ *angine pectoris* лоше гърло, много опасна болестъ, отъ която се страхувахъ, че ще го изгубятъ; майка ми прибавяше: „и като нашия домашния докторъ не се намѣри дома, пригласихме докторъ Л.“...

Това писмо ме порази окончателно, като ми показа дѣйствителността на моя сѣнь.

Този сѣнь ми прѣдизвѣсти, че трѣбваше да очаквамъ едно близко нещастие. Уви! Думитѣ на доктора Л., страшнитѣ прѣдизвѣстия, които ми се напра-

виха на сънѣ бидоха и а пълно осмъществени; баща ми отъ онзи день не остави вече лѣглото, и слѣдъ дълги и жестоки страдания, той се помина, като истински спиритъ, въ 25-й Януарий 1893 година.

И тъй моя сънъ не бѣше една случайностъ, нѣ едно вѣрно прѣдизвѣстие.

Въ разни важни обстоятелства прѣзъ моя животъ, много пжти ми се случиха доста замѣчателни сънища, които по-добрѣ ще бжде да ги нарежа явления, видѣния, отъ колжото сънища.

Отъ по между многото случаи спомѣнавамъ само долѣизложенитѣ два случая, съ майка ми, които могатъ да заинтересуватъ вашитѣ читатели.

Други прѣдизвѣстителни сънища.

1. Въ началото на 1892 година мене ми се случи единъ страшно неприятенъ сънъ.

Азъ сънувахъ, че мжжа ми сѣдеше при една маса, а азъ стоѣхъ права и се разговаряхме не помня за какви нѣща; нѣ най-послѣ той ми каза: „прѣди да се свръши тази година азъ трѣбва да те оставя!“

Азъ веднага разумѣхъ, че той ми говореше за своята близка смъртъ и уплашено азъ се провикнахъ ужасно и паднахъ на колѣнѣ, като му казахъ: О! Моля ти се, не ме оставяй; ти добрѣ знаешъ, че азъ не мога да живѣя безъ тебъ!—Азъ не желая да те оставя, нѣ трѣбва, Богъ тъй заповѣдва!“

Азъ се събудихъ трѣперающа, нѣ естествено, никому нищо не казахъ за този страшенъ сънъ; а особено на мжжа си, на когото здравieto ми причиняваше голѣми безпокойствия. Той мжчно принесе инфлюенцата и се поправляваше.

Въ 8-й Декемврий сжщата година моя мжжъ лѣгна за да не стане вече; той не остави земята освѣнъ на 25 й Януарий идущата година.

Този сънъ за мене биде за нещастие едно истинско пророчество!

2). Азъ бѣхъ на дванайсетъ години, когато изгубихъ майка си; слѣдъ нѣколко мѣсеца отъ смъртъта ѝ, азъ спѣхъ въ единъ малъкъ креватъ до баща си, който денѣмъ и нощѣмъ се грижеше за мене отъ врѣмето на нашето нещастие.

Азъ спѣхъ дълбоко, както всичкитѣ дѣца на моята възраст, когато видѣхъ да влѣзе майка ми въ нашата спалня. Тя не ходѣше както обикновенно ний ходимъ, тя лѣтеше надъ лѣглото на моя баща, покрита съ една бѣла покривка, която не приличаше на обикновенно облѣкло. Азъ я видѣхъ какъ приближи до баща ми, взе го, и го отнесе въ въздуха съ себе си, каго го покри съ своя саванъ.

Тогава азъ се провикнахъ: Не, не! азъ не пуцамъ да вземешъ тате съ себе си; остави го за мене! нъ като видѣхъ, че тя приближава къмъ вратата съ него, азъ се опитахъ да ги задръжа, като казахъ: „Азъ не желая да остана сама, искамъ да дойда съ васъ!“ тогава майка ми се обърна къмъ мене и ми каза: „за тебъ не е още врѣме; остани тука; азъ по-късно ще дойда да те взема“. И като на сънъ викахъ и плачѣхъ много силно, баща ми се събуди и ме попита защо плача?

Азъ отъ само себе си се усѣтихъ, че не трѣбваше да раскажа на баща си този сънъ, казахъ му само: „сънувахъ майка си и се уплашихъ“.

Баща ми се постара да ми покаже, че азъ много несправедливо се отнасямъ къмъ майка си да се плаша отъ нея, напротивъ, трѣбва да се считамъ щастлива, че я видѣхъ даже на сънъ.

Слѣдъ единъ мѣсець баща ми падна тѣжко боленъ; слѣдъ дванайсетъ дена азъ бѣхъ сираче.

Единъ телепатически фактъ, откхследи отъ книжата на Капитана Марриатъ.

Кой не знае Капитанъ Марриатъ? Кой не прочете неговитѣ толкосъ интересни съчинения, толкосъ

популярни, толкосъ распространени и прѣведени на всичкитѣ езици? Капитанъ Марриатъ не бѣше чловѣкъ суевѣренъ; неговия духъ не бѣше никакъ наклоненъ къмъ легковѣрието; у него нѣмаше нищо, което да покаже мечтателностъ и екзалтираностъ; той нѣмаше горѣща фантазия; не бѣше впечатлителенъ. Той бѣше чловѣкъ сериозенъ и студентъ, съ една силна наклоностъ къмъ скептицизма.

Неговата мъжественна душа нѣмаше никаква наклоностъ къмъ сантименталности, и при това той нѣмаше никакви понятия отъ телепатията.

Факта, който ще раскажа ми е изложенъ отъ неговата дъщеря, г-жа Флорансъ Марриатъ, която го намѣри написанъ отъ самия капитанъ въ неговий корабенъ дневникъ.

Ето какъ се изражава г-жа Флорансъ Марриатъ въ въведението на своята книга „Смъртта не съществува“. Странния случай, който се случи на знаменития ѝ баща, спомогна много да изложи тя съ талантъ своята тема:

„Баща ми, Фридерикъ Марриатъ, пиши г-жа „Флорансъ Марриатъ, имаше единъ братъ, по-младъ „отъ него, на име Самуилъ, когото особено обичаше. „Този братъ умрѣ внезапно въ Англия, догдѣто баща ми, който управляваше кораба „Лапъ“ на Ней- „но Царско Височество Кралица Виктория, се бореше противъ враговетѣ прѣзъ врѣмето на първата „война съ Бирмания.

„За нещастие, въ кораба се появи една заразителна епидемия scorbut, която косеше екипажа, по „тази причина баща ми получи заповѣдъ да се прѣмѣсти съ кораба си въ Пула—Пинангъ, и да пос- „той една, двѣ недѣли тамо, като съврѣменно се снабди съ прѣсна провизия зеленчукъ, фрукти и други потребности.

„Той хвърли котвата при острова часа на единайсетъ. Великолѣпната лунна нощъ на тропи- „цитѣ бѣше такава ясна, щото свѣта се наслажда-

„ваше съ една свѣтлина почти равносилна съ слънчевата върѣдъ денѣ.

„Внезапно баща ми, кѣйто бѣше лѣгналъ, видѣ „че вратата на кабинета се отвори и влѣзе братъ „му Самуилъ.

„Самуилъ приближи спокойно къмъ баща ми и „се показва на него точно такъвъ, какъвто бѣше когато се раздѣлиха послѣдния нѣтъ. Той му каза „съ гласъ съвършено ясенъ и понятенъ: „Фредъ „(умалително галено на Фридерикъ), Фредъ! ида да „ти съобща, че съмъ умрѣлъ!“

„Баща ми най-напрѣдъ при видението сѣдна на „лѣглото си, като помисли, че това бѣше нѣкой злодѣецъ, нѣ като позна брата си и чу гласа му, „сѣщия му гласъ, той скокна отъ лѣглото си за да „го посрѣщне, нѣ видѣнието изчезна като свѣткавица.

„Впечатлението, което баща ми почувствова отъ „това явление, биде такова силно, щото веднага взе „перото и записа всичко подробно въ своя корабенъ „дневникъ. Той забѣлѣжи датата на деня, часа, „минутата и всичкитѣ най-малки подробности отъ „този страненъ случай.

„Слѣдъ завръщанието си въ Англия, подиръ „свършването на войната, първата новина, която се „научи, бѣше смъртта на многолюбимия си братъ, „който прѣдаде духъ точно въ деня и часа, когато „се яви въ кабинета на капитанъ Марриатъ“.

Горѣизложения случай е единъ отъ най-интереснитѣ и автентични фактове отъ областта на телепатията. Телепатията, може да се каже, че е много богата съ подобни феномени. Има едно голѣмо число явления, всички провѣрени отъ сериозни свидѣтели.

Телепатическитѣ явления сѣдни отъ най-вѣрнитѣ и пай-убѣдителнитѣ доказателства за безсмъртието на душата. Тѣ отчасти иматъ единъ физикоматериаленъ характеръ, защото въ минутата, когато се отдѣля душата отъ тѣлото, тя се явява и се прѣд-

ставява съвсѣмъ видима и понѣкога осязаема прѣдъ онѣзи, къмъ които най много се привлича.

Телепатията заслужава, по своята голѣма важностъ и много чести случаи, да се изучи сериозно отъ науката; нѣ нашата сегашна наука, напоена отъ материялизма, усвоена и завладана отъ единъ скептически фанатизмъ, не познава освѣнъ материята; тя не се привръзва освѣнъ на физическия свѣтъ и на свѣта, който изключително се ципа.

H. Pelletier.

Прѣвела Анастасия Д-ръ Желѣзкова.

Прѣслѣдване.

(„Ребусъ“)

Нѣкой си Г-нъ Балдуинъ, слѣдъ смъртѣта на първата си жена, оженилъ се за друга. Духа на първата му жена се явилъ на втората и захваналъ да я заплашва. Това нѣщо твърдѣ много безпокояло мъжа. Заплашванията захванали да се изпълватъ и скоро ржката на жената захванала да се покрива съ едни прищкы, образувани, като отъ щипане, и всичко това извършвано отъ невидими ржцѣ. Мъжитѣ станали толкова силни, щото бѣдната жена да се избави отъ тѣхъ, принудила се да иска парясване отъ мъжа си. Желанието ѝ било изпълнено и ето мъжа и жената разводени. Слѣдъ това оказало се, обаче, че Г-нъ Балдуинъ, при смъртния часъ на първата си жена, обѣщалъ ѝ се, че никогѣ нѣма да се жени. Явлението отъ начало се е показало съ съперницата ѝ, а отпослѣ захванало да става съ всичкитѣ, които сж живѣяли въ къщата. Това нѣщо се случило въ Хеварнъ (Щатъ Иллинойсъ). Името на втората жена е било Тереза Купъръ. **Х. У. З.**

Призракъ.

(„Ребусъ“)

Н. И. Грегъ, въ „Запискитѣ“ си ни разказва слѣдущето: „На скоро слѣдъ выпуска на офицеритѣ, дѣдо ми Логгинъ Ивановичъ Грегъ се отправилъ за частъта си, която дѣйствувала противъ турцитѣ. Той е умрѣлъ въ 1772 година въ Ясса отъ една рана. Той е билъ любимецъ на майка си, както разказва едно семейно прѣдание. Въ минутата на своята смъртъ той се явилъ на майка си. Баба ми, неговата майка, веднѣжъ, слѣдъ обѣдъ, си легнала да си отпочини, но не слѣдъ много врѣме тя избѣгала изъ стаята растревожена, като питала домашнитѣ: „Кждѣ е? Азъ още не съмъ заспала“ „Кой“? попитватъ я домашнитѣ—„Какъ кой? Сина ми Логгинъ Ивановичъ? Що бѣхъ задрѣмала, слушамъ тропане, отварямъ си очитѣ и виждамъ, че той се расхожда изъ стаята полегка, като искаше да ме не събуди. Кждѣ е? Не го крийте!“ Увѣриха я, че Логгинъ Ивановичъ не си е дохождалъ и че ней така ѝ се сторило, и тя съ насълзени очи убѣди се въ грѣшката си. Въ сѣщото врѣме излѣзълъ изъ стаята си зетъ ѝ — Безакъ. Като узналъ за станалото, поразмислѣлъ си, извадилъ си записната книжка отъ джеба и записалъ деня и часа на случката. Слѣдъ двѣ недѣли получило се писмо, съ което се съобщавало, че въ този сѣщия день и часъ Логгинъ Ивановичъ умрѣлъ.

Х. У. З.

Бургазъ ¹¹/х 95

РАЗНИ.

Jesse Shepard. — Такова е името на единъ прочутъ музикантъ англичанинъ, който е билъ приетъ отъ царски и княжески фамилии въ Берлинъ и Дрезденъ и въ висшето общество въ Парижъ и Лондонъ. Наврѣдъ той е произвелъ едно необикновено впечатление съ чудесното си искусство на пиано. Неговата

оригинална мистическа музика се признава от авторитетни лица за нищо необикновено прѣкрасно и мнозина го считатъ съ право за медиумъ. M-me Augusta Holmés, велика композиторка, която е присѣствала въ Парижъ на единъ отъ сеанситѣ на тая несоравнима музика, се е произнесла трогната и очарована така: „Свиренето на г. Shepard произвежда впечатление, като че ли свирятъ три или четири рѣцѣ, и при това нито една лъжлива нота, нито единъ звукъ вѣнъ отъ научнитѣ и хармонически изисквания, и, заедно съ това, отъ една таква въможща оригиналностъ, че пианото прѣстава да бѣде баналния инструментъ, що знайме, и взима тонъ и характеръ на цѣлъ единъ оркестръ“. Относително пѣненето му, тя казала: „Гласа му надминава границитѣ на чловѣшкия гласъ, то е неописуемо!“ Самуелъ Давидъ, познатия органистъ и композиторъ, се произнесълъ: „Т. Shepard заема едно съвършено изключително мѣсто въ музикалния миръ!“ Академика и поета Сюлли — Прюдомъ казалъ въ въсхищение: „Нѣма думи въ французкия езикъ, които могатъ да прѣдадатъ чувствованията, що тая музика раздига въ мене; тя ме поставя въвъ прага на другия свѣтъ“. Поета Стефанъ Малларме обявявалъ, че дарбитѣ на Shepard не приличатъ на нищо друго. „Тази музика, казвалъ той, е едно откритие въ най точната смисълъ на думата“.

Изъ земния животъ на спасителя.—Въ една отъ частнитѣ английски библиотеки се пази едно копие отъ писмото, което Нублий Лентулъ, управителя на Юдея въ врѣмето на Тиверия, пратилъ на римския сенатъ и съ което извѣстявалъ за Исусъ Христосъ. Сътържанието на писмото е такова:

„До великия и почтения сенатъ римски, отъ сенаторъ Лентулъ, управляющій Юдея.

Поздравъ!

„Въ наше врѣме се появи и сега е още между насъ чловѣкъ съ отличителна добродѣтелностъ, називаемъ Исусъ Христосъ. Народа го почита за про-

рокъ на истината, а неговитѣ ученици го признаватъ за Синъ Божий. Той възкресява мъртвитѣ и исцѣрява болѣститѣ отъ всѣкаквъ родъ само съ едничкото си слово. Тоя чловѣкъ е съ високъ ръстъ, величественъ изгледъ и на когото погледне отведнжжъ възбужда въ него почитание къмъ себе си, смѣсено съ страхъ. Той е отличително строенъ, коситѣ му сж тъмнокестаняви и гладки до ушитѣ, а отъ тамъ надолу по-свѣтли и на кждри падатъ по плѣщитѣ му, а верѣдъ главата се раздѣлятъ възъ двѣтѣ страни, по обичая на Назаретянитѣ; челото му е равно и гладко, лицето чисто, безъ всѣкакви пятна и бръчки, съ лека руменина, носъ и уста расположени много правилно, брада отъ сжщи цвѣтъ, като коситѣ на главата, нѣколко гжста, но не дълга, раздвоена по срѣдата. Погледа му е кротъкъ, съ важността на съвършенъ чловѣкъ, очитѣ му съ небесенъ цвѣтъ, проникателни и живи. Той е строгъ въ изобличенията, любезенъ и кротъкъ въ увѣщанията, приятенъ и сжщеврѣменно важенъ въ поученията. Почти никой не го е видѣлъ да се смѣе, но за туй мнозина го виждатъ да плаче; ржцѣтѣ му сж доста приятни, неговори много, но разговоритѣ му сж основателни. Съ една дума, съ своята рѣдка хубостъ той прѣвъсхожда всичкитѣ синове чловѣчески и въ него истината се вижда безъ всѣко лъстение“.

Робертъ Оуенъ и спиритизма.—(Извлѣчение отъ една биография на великия социалистъ практикъ, публикувана въ „Devoir“, прѣгледъ на социалнитѣ въпроси):

„Единъ забѣлѣжителенъ фактъ е, че Робертъ Оуенъ, този толкова правъ и просвѣтенъ умъ, който основаваше всѣкога своитѣ разсжждения върху доказани истини, бѣ за голѣмо очудване на приятелитѣ си партизанинъ на спиритизма. Цѣлия свѣтъ знае, че около 1850 г., въ Америка първомъ и въ Европа сетѣ, нѣкои лица претендираха да влизатъ

въ съобщение съ покойнитѣ си приятели и роднини. Оуенъ бѣ отъ тѣхното число. Ний отбѣлѣзваме само факта. Той претендираше да се е разговарѣлъ съ умрѣли като Жефersonъ, Шаннингъ, Вениаминъ Франклинъ, дукъ де Кентъ и да е получавалъ отъ тѣхъ уведомления подобни на тѣзи, които се срѣщатъ въ спиритическитѣ книги. Ще каже ли нѣкой, че това е било дѣло на една ослабнала интелигентность?....“

Възнаграждения на джелатитѣ.—Gaulois публикува списъка на плащанитѣ нѣкога възнаграждения на джелатитѣ въ Парижъ. Тоя списъкъ дава понятие за ужаснитѣ жестокости, които се упражняваха въ една епоха, когато владѣеше морала на католическата църква, която претендира още сега, че е най-висшата гаранция на цивилизацията.

Ето тоя списъкъ.

За обваряне въ масло на единъ злочинецъ, 40 франка.—Да го расчекнатъ живъ, 30 фр.—Да го заколятъ съ мечъ, 20 фр.—Да потискатъ съ колело, слѣдъ туй, тѣлото, 10 фр.—Да забучатъ главата на високо, 10 фр.—Да разврѣжатъ единъ чловѣкъ на четири части, 36 фр.—Да обѣсятъ единъ виновникъ, 20 фр.—Да закопаятъ тѣлото, 2 фр.—Да прободятъ живъ нѣкого, 24 фр.—Да изгорятъ жива нѣкоя магьосница, 28 фр.—Да удавятъ нѣкой дѣтоубиецъ, завързанъ въ човалъ, 24 фр.—Да хвърлятъ на смѣтището единъ самоубитъ, 20 фр.—Да поставятъ на мжки, 4 фр.—За прилагане на клѣщитѣ, 2 фр.—За бой съ камшикъ, 4 фр.—За отбѣлѣзване съ нажежено желѣзо, 10 фр.—За отрѣзване на езика, ушитѣ и носа, 10 фр.

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ.

Събрани лева отъ: Варна г. *Ив. Илиевъ*, 5. — *Ихтиманъ* г. *Н. Т. Карановъ*, 6.50;—г. *Д. Русиновъ*, 5; г. *Д. Малчевъ*, 10; г. *Л. Стамовъ*, 5; читалище „*Слънце*“, 5; г. *Г. Димовъ*, 5. — *Казанлъкъ* г. *Хр. Тончевъ*, 15. — *Прага* *Българска Съдянка*, 5.62. — *Радомиръ* г. *Ананій Кокановъ*, 5. — *Хасково* г. *Т. З. Шишмановъ*, 5. — *Шуменъ* г. *Н. Пракитовъ*, 5; *Благ. друж.* „*Благодѣтель*“, 5. — *Трънъ* читалище „*Младина*“, 5. — Редакцията.

Къмъ г. г. Абонатитѣ ни.

Излишно е, мислимъ, да повтаряме, че материалната издръжка на нашето списание зависи изключително отъ Вашия редовенъ вносъ на абонамента. Ний до сега опълномоощавахме нѣколцина агенти да ни събиратъ абонаментитѣ, но вмѣсто полза намѣрихме врѣда. Честнитѣ хора захванаха да ставатъ рѣдкостъ. За това отпращаваме се къмъ Васъ съ настоятелна молба, да ни внесете направо въ редакцията абонамента си, както за тая година, тъй и за миналитѣ (ако имате нѣщо да дължите), съ което ще улесните въ голѣма степенъ по-нататъшното издаване на списанието ни.

Петъ години сж достатѣчни, мислимъ, за да разбератъ читателитѣ нашето направление. Който не иска да чете, нека бжде толкова благороденъ, че да ни яви съ една отворена пощенска карта, за да спреме испращането; а който иска да чете, трѣбва да бжде акуратенъ и честенъ въ исплащането. Мнозина сж ни казвали, че искатъ да платятъ, но не се наканвали да идатъ до пощата за единъ бонъ и очаквали нѣкой агентъ да имъ дойде на крака. Вѣрваме, че подобни господа ще съзнаятъ, колко по-лесно е да се вземе единъ бонъ, отколкото да се испрати единъ агентъ, и ще прѣстанатъ вече съ своята немарливостъ да поставятъ въ трудно положение и тъй западналата наша журналистика.